БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

# СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН • № 234 (19.610). • 1986 йил 16 октябрь, пайшанба • Баҳоси 3 тийин.

# КПСС Марказий Комитети Бош секретари М. С. ГОРБАЧЕВнинг

## Совет телевидениеси орқали сўзлаган нутқи

Салом, азиз ўртоқлар!

Менинг Қўшма Штатлар президенти Р. Рейган билан Исландиядаги учрашувим ўтган куни, якшанбада тугаганини биласизлар. Учрашув якунлари юзасидан ўтказилган матбуот конференцияси телевидение орқали кўрсатилди. Нутқ тексти ва менинг журналистларга қайтарган жавобларим эълон қилинди.

Ватанга қайтиб келгач, иш қандай бўлганини ва Рейкьявикдаги учрашувни биз қандай баҳолашимизни айтиб беришни ўз бурчим деб ҳисоблайман.

Ҳозиргина КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг мажлисида Исландия пойтахтидаги учрашув якунлари муҳокама қилинди. Партиямиз раҳбарлик органи мана шу йирик сиёсий воқеа хусусида қандай хулоса чиқарганлиги тўғрисидаги ахборот эртага эълон қилинади, бу воқеанинг оқибатлари халқаро муносабатларга узоқ вақт таъсир қилишига аминмиз.

Рейкьявик арафасида бўлажак учрашув ҳақида кўп гапирилди ва ёзилди. Шундай вақтларда одатда бўлаётганидек, кўпдан-кўп тахминлар ва мулоҳазалар айтилди. Шундай бўлиши табиий. Бундан ўз манфаатлари йўлида фойдаланиб қолишга уринишлар ҳам бўлди.

Ҳозир, учрашув тугаган бир пайтда унинг натижалари жаҳон жамоатчилигининг диққат-марказида турибди. Хўш, нималар рўй берди? Бу учрашув қандай наф келтирди? Учрашувдан кейин дунёнинг аҳволи нима бўлади? — деган саволлар ҳаммани қизиқтирмоқда.

Рейкьявикдаги учрашувда жаҳон сиёсатининг бош масалалари — қуролланиш пойгасини тўхтатиш, ядровий қуролсизланиш масалалари диққат-марказига қўйилишига интилдик. Аслида, шундай бўлиб ҳам чиқди.

Бизнинг бу ишдаги қатъиятимизга сабаб бўлган мулоҳазалар нималардан иборат? Бизнинг ички қийинчиликларимиз бунга сабаб бўляпти, деган гапни чет элдан тез-тез эшитиш мумкин. Ғарбнинг мўлжалларида Совет Иттифоқи пировард натижада қуролланиш пойгасига иқтисодий жиҳатдан бардош бера олмайди, тинка мадори қуриб, ғарбга таъзим қилиб келади, деган тезис мавжуд. Уни яна бир сиқувга олиш, зўравонлик позициясини кучайтириш керак, деб ўйлайдилар. Дарвоқе, АҚШ президентининг учрашувимиздан кейиноқ сўзлаган нутқида ҳам шу ҳақда гапирилди.

Бундай режалар беҳудагина бўлиб қолмай, балки хатарли эканлиги ҳақида, чунки улар ҳалокатли сиёсий ечимларга олиб бориши мумкинлиги тўғрисида илгари ҳам неча марта гапирган эдим. Биз ўз муаммоларимизни бошқалардан кўра яхшироқ биламиз. Бизда муаммолар бор, биз уларни ошкора муҳокама қиляпмиз, ҳал этяпмиз. Бу хусусда бизнинг ўз режаларимиз, ўз ёндашувларимиз ҳамда партия билан халқнинг умумий хоҳиш-иродаси мавжуд. Умуман шуни айтишим керакки, ҳозир Совет Иттифоқи ўзининг жипслиги билан, халқининг сиёсий активлиги билан, жўшқинлиги билан кучлидир. Бу тенденциялар, бинобарин, жамиятимизнинг кучи ҳам ошиб бораверади, деб ўйлайман. Башарти зарур бўлиб қолса, Совет Иттифоқи ҳар қандай дағдағага муносиб жавоб бера олади. Совет кишилари шуни биладилар, буни бутун дунёда ҳам билиб қўйишлари керак. Аммо биз ким зўр ўйинини ўйнашни хоҳламаймиз. Бу — ракета-ядро асрида ҳаддан ташқари хатарли машғулотдир.

Халқаро муносабатларнинг чўзилиб кетган жазавали ҳолати замирида қўққисдан, ҳалокатли танглик чиқиши хавфи яшириниб ётганига бизнинг ишончимиз комил. Ядро урушини даф қилиш учун амалий қадамлар қўйиш талаб қилинмоқда. Халқаро муносабатларни тубдан соғломлаштириш учун совет — американинг куч-ғайратлари, бутун жаҳон ҳамжамиятининг куч-ғайратлари талаб қилинмоқда.

Шу мақсадларни кўзлаб учрашув арафасида президент Рейганнинг учрашувга розилигини олишдан аввалоқ биз, Совет раҳбарлари катта тайёргарлик иши олиб бордик. Бу ишда Марказий Комитетнинг Сиёсий бюроси ва Секретариатидан ташқари, Ташқи ишлар ва Мудофаа министрликлари, бошқа идоралар, илм-фан намояндалари, ҳарбий экспертлар, саноат турли тармоқларининг мутахассислари қатнашдилар. Биз Рейкьявикдаги учрашув учун ишлаб чиққан позициялар дўстларимиз билан, социалистик ҳамдўстлик мамлакатларининг раҳбарлари билан кенг миқёсда, бир неча бор ўтказилган муҳокаманинг натижаси бўлди. Биз учрашувга принципиал мазмун бахш этишга, олисни кўзловчи таклифлар тайёрлашга интилдик.

Энди учрашувнинг ўзи ҳақида — у ердаги воқеалар қандай ривожланганлиги тўғрисида тўхталаман. Рейкьявикдаги музокарадошларимиз ҳозирнинг ўзидаёқ сохталаштираётган ҳақиқатни қарор топтириш учунгина эмас, балки асосан бундан буён нималар қилмоқчи эканимизни сизлар билан ўртоқлашиш учун бу ҳақда гапириб бериш лозим.

Президент Р. Рейган билан биринчи суҳбат шанба куни соат 10 дан 30 минут ўтганда бошланди. Шундай ҳолатларда одат бўлган салом-аликдан ва мухбирлар билан қисқача мулоқотдан сўнг биз яккама-якка қолдик, фақат таржимонлар бор эди. Умумий вазият тўғрисида, мамлакатларимиз ўртасидаги мулоқот қандай давом этаётганлиги тўғрисида фикрлашдик, муҳокама қилишимиз лозим бўлган масалаларни белгиладик.

Сўнгра мен президентдан шу учрашувга келишимизга сабаб бўлган асосий масалалар хусусидаги конкрет таклифларимизни эшитишни сўрадим. Мен бу таклифлар ҳақида матбуот конференциясида анчагина батафсил гапириб бердим. Шундай бўлса-да, буларни қисқача эслатиб ўтаман.

**Кўпгина йирик тадбирлар тўғрисидаги таклифлар** музокара столига қўйилди, бу таклифлар қабул қилинганида, инсоният ҳаётида янги даврга — ядросиз даврга асос солинган бўлур эди. Жаҳон вазиятидаги туб бурилишнинг моҳияти мана шундан иборат эди, шундай бурилиш имконияти очиқ-равшан ва реал эди. СКЧ-1, СКЧ-2 Шартномаларида ва бошқа шартномаларда бўлганидек, энди гап ядро қуролларини чеклаш тўғрисида эмас, балки нисбатан қисқа муддатларда ядро қуролини тугатиш ҳақида борар эди.

**Биринчи таклиф стратегик ҳужум қуролига тааллуқли эди.** Мен бу қуролни дастлабки беш йил мобайнида 50 процент қисқартиришга тайёрлигимизни айтдим. Ердаги, сувдаги ва осмондаги стратегик қуролни икки ҳисса қисқартириш лозим эди. Биз бир битимга келишни осонлаштириш учун каттагина ён беришга рози бўлиб, Американинг бизнинг территориямизга етиб кела оладиган ўртача ракеталарини ва Американинг олдинги базаларида жойлаштирилган воситаларини стратегик тенгламага қўшиш тўғрисида илгари қўйган талабларимизни қайтариб олдик. Бизнинг оғир ракеталаримиз хусусида АҚШнинг хавотирлигини ҳам эътиборга олишга тайёр эдик. Биз стратегик қурол тўғрисидаги таклифни, шу йил 15 январда таклиф қилганимиздек, бу қуролни батамом тугатиш нуқтаи назаридан кўриб чиқдик.

**Бизнинг иккинчи таклифимиз ўртача олислик ракеталари хусусида эди.** Мен президентга Европада жойлаштирилган шу классдаги Совет ва Америка ракеталарини бутунлай тугатишни таклиф қилдим. Бу ўринда ҳам биз каттагина ён беришга рози бўлиб, олдинги позициямиздан фарқли ўлароқ, Буюк Британия билан Франциянинг ракета-ядро қуроли ҳисобга олинмаслиги лозимлигини айтдик. Биз Европадаги кескинликни юмшатиш йўлини тозалаш, Европа халқларини ядровий фалокат олдидаги қўрқувдан халос этиш ва сўнгра жамики ядро қуролини тугатиш сари олға бориш зарурлигига асосланиб иш тутдик. Бу ҳам бизнинг дадил қадамимиз бўлди деб ҳисоблайверинг.

Қандай эътирозлар бўлиши мумкинлигини олдиндан пайқаб, биз 1000 километрдан камроқ олисликка учадиган ракеталарни кўпайтирмасликка ва дарҳол бу ракеталарнинг бундан кейинги тақдири тўғрисида музокараларга киришишга розилигимизни билдирдик. Мамлакатимизнинг Осиё қисмидаги ўртача олислик ракеталарига, яъни президент Рейганнинг «жаҳоншумул варианти»да доимо рўкач қилинаётган масалага келганда эса, — биз бу масала юзасидан ҳам дарҳол музокаралар бошлашни таклиф қилдик. Бу соҳада ҳам бизнинг таклифларимиз мазкур муаммони ҳам тубдан ҳал этиш имконини берадиган йирик, жиддий характерда бўлганини кўриб турибсиздлар.

Биринчи суҳбатдаёқ мен президент олдига қўйган ва бизнинг таклифларимиз мажмуасига узвий равишда кирган **учинчи масала — ракетадан мудофаа хусусидаги мавжуд шартнома ва ядро синовларини тақиқлаш тўғрисидаги масала эди.** Бизнинг ёндашувимиз шундай: Модомики биз ядро қуролини кўп миқдорда қисқартириш ва уни бирмунча қисқа муддатда тугатиш бошланаётган мутлақо янги вазиятга қадам қўяётган эканмиз, ўзимизни ҳар қандай кутилмаган тасодифлардан хавф-хатарсиз қилишимиз зарур. Бу ўринда гап шу пайтгача мамлакатимиз мудофаасининг ўзагини ташкил қилиб келаётган қурол ҳақида бормоқда. Шу сабабли қуролсизланиш чоғида тенгликка путур етказиши мумкин бўлган ҳолатларни истисно қилиш, ҳарбий устунликни таъминлайдиган янги типдаги қурол яратилишининг ҳар қандай эҳтимолини соқит қилиш керак. Бундай позицияни биз мутлақо қонуний ва мантиқий деб ҳисоблаймиз.

Модомики шундай экан, биз ракетадан мудофаа юзасидан 1972 йилда тузилган муддатсиз Шартномага қатъий риоя этиш зарурлигини рўй-рост қилиб айтдик. Бундан ташқари, мазкур шартнома режимини мустаҳкамлаш учун биз президентга АҚШ билан Совет Иттифоқи камида ўн йил мобайнида шартномадан чиқиш ҳуқуқидан фойдаланмаслик тўғрисида ўзаро мажбурият олсинлар, шу вақт ичида эса стратегик қуролни тугатсинлар, деб таклиф қилдик.

Маъмуриятнинг ўзи шу проблема хусусида ўзи учун алоҳида қийинчиликлар вужудга келтирганини, шахсан президент ўзини космик қурол билан, «стратегик мудофаа ташаббуси» (СМТ) билан боғлаб қўйганини эътиборга олиб, биз бу соҳадаги ишлар тўхтатилишини талаб қилмадик. Бироқ ракетадан мудофаа хусусидаги Шартноманинг ҳамма қоидаларига тўла риоя этилади, яъни бу соҳадаги тадқиқот ва синовлар лабораториялар доирасидан четга чиқмайди, деган тушунчага амал қилиниши кераклигини айтдик. Бу — АҚШ учун ҳам, СССР учун ҳам бир хил чеклашдир.

Президент бизнинг фикримизни тинглаб, ўз мулоҳазаларини айтди, баъзи нарсаларни батафсилроқ тушунтириб беришни сўради. Суҳбат чоғида биз контрол тўғрисидаги масалани қатъий ва аниқ қилиб қўйиб, уни ядро қуроли тугатилгандан кейинги вазият билан боғладик, бу вазият эса алоҳида масъулиятни талаб қилади. Башарти иккала мамлакат ядровий қуролсизланиш йўлига ўтса, Совет Иттифоқи контрол хусусидаги ўз позициясини кучайтиришини мен президентга айтдим. Бу контрол ҳамма соҳаларни ўз ичига оладиган, ишонса бўладиган реал контрол бўлиши керак. У битимга риоя этилиши пухталигига тўла ишонч вужудга келтириши, жойларда назорат ўтказиш ҳуқуқини ўз ичига олиши лозим.

Ўртоқлар, сизларга шуни айтишим керакки, президентнинг дастлабки фикри бутунлай салбий бўлмаган эди. Ҳатто у: «Сиз ҳозир баён этиб берган таклифлар бизга умид бағишлайди», деб айтган эди. Аммо суҳбатдошлар (бу масалалар юзасидан бўлган суҳбатга ўртоқ Шеварднадзе ҳам, жаноб Ж. Шульц ҳам қўшилган эдилар) бир оз саросимага тушиб қолганини пайқадик. Айни вақтда уларнинг узуқ-юлуқ мулоҳазаларида дарҳол шубҳалар ва эътирозлар пайдо бўлди. Йўл-йўлакай президент билан давлат секретари ихтилофлар борлиги ва рози эмасликлари ҳақида гапира бошладилар. Уларнинг бу сўзларида Женева музокараларидан кейин кўп ойлар мобайнида биз эшитиб келган эски таниш овозларни очиқ-равшан эшитдик: бизга стратегик ядро қуроллари хусусидаги турли-туман даража-паражаларни, Европадаги ракеталарга оид «оралиқ варианти»ни эслатишди, бизнинг гўё СМТга қўшилишимиз кераклигини, биз — Совет Иттифоқи ракетадан мудофаа хусусидаги мавжуд Шартномани қандайдир янги шартнома билан алмаштиришимиз лозимлигини, шу алфоздаги бошқа кўпгина гапларни айтишди.

Мен ажабланганимни айтдим. Нега энди? Биз Американинг Европадаги «нуль» вариантини қабул қилишни ва Осиёдаги ўртача ракеталар хусусида музокаралар бошлашни таклиф қилаётган бир пайтда, сиз, президент жаноблари, ўзингизнинг аввалги позициянгиздан қайтяпсиз. Бунинг сабабини тушуниб бўлмайди.

Ракетадан мудофаа битимига келганда, биз бу салмоқли, муҳим битимни сақлаб қолиш ва мустаҳкамлашни таклиф қиляпмиз. Сиз эса ундан воз кечмоқчи бўляпсиз ва ҳатто уни қандайдир янги шартнома билан алмаштиришни таклиф қиляпсиз, шу тариқа СКЧ-2 дан қайтилганидан кейин стратегик барқарорликни муҳофаза қилиб турган бу механизмни ҳам бузиб ташламоқчи бўляпсиз. Бунинг сабабини ҳам тушуниб бўлмайди, деб айтдим.

Биз СМТ режаларини ҳам обдон билиб олдик, дедим мен. Агар АҚШ космосда ракетадан мудофааланишнинг уч қатламли системасини вужудга келтирса, биз бунга муносиб жавоб берамиз. Аммо бошқа бир нарса бизни ташвишлантираяпти: СМТ қуролни бошқа муҳитга олиб чиқишни билдиради, бу эса стратегик вазиятни издан чиқаради, уни ҳозиргидан ҳам ёмонлаштиради. Агар АҚШнинг мақсади шундан иборат бўлса, буни очиқ айтиш керак. Аммо сиз ҳақиқатан ҳам ўз халқингиз учун, бутун дунё учун мустаҳкам хавфсизлик бўлишини хоҳласангиз, Американинг позицияси мутлақо асоссиздир.

Мен президентга рўй-рост шундай дедим: биз янги катта таклифлар киритдик, сиздан эса ҳозир ҳамманинг меъдасига теккан ва ҳеч қандай натижага олиб бора олмайдиган гапларни эшитяпмиз. Президент жаноблари, бизнинг таклифларимизни яна бир бор синчиклаб мулоҳаза қилиб кўришни ва бандма-банд жавоб қайтаришни сиздан илтимос қиламан, дедим. Шу билан бирга, башарти принцип жиҳатдан келишувга эришилган тақдирда, ташқи ишлар министрларига ва бошқа идораларга **учта битим лойиҳасини** тайёрлаш учун беришимиз мумкин бўлган директиваларнинг Москвадаёқ тайёрланиб, инглиз тилига таржима қилиб қўйилган лойиҳасини унга топширдим. Кейин шу битимларни менинг АҚШга визитим вақтида имзолаш мумкин бўлур эди.

(Давоми иккинчи бетда).

ТАСС фотоси.

# КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ СИЁСИЙ БЮРОСИДА

14 октябрь куни КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг мажлиси бўлди, мажлисда КПСС Марказий Комитети Бош секретари ўртоқ М. С. Горбачев Рейкьявикда АҚШ президенти Р. Рейган билан учрашуви якунлари хусусида ахборот берди.

Сиёсий бюро Олий даражадаги Совет — Америка учрашуви халқаро ҳаётда, қуролланиш пойгасига қарши, ядро қуролини тақиқлаш ва тугатиш учун, уруш хавфини бутун Ер юзидан бартараф этиш учун курашда муҳим воқеа бўлди. Совет томонининг ана шу учрашувдаги позицияси ҳалол ва ошкора эди. Бу позиция тенглик ва бир хил хавфсизлик принципларига асосланган, иккала томоннинг, улар иттифоқчиларининг, барча давлатлар халқларининг манфаатларини ҳисобга олган бўлиб, ракета-ядро асри реалликлари тақозо этаётган янгича ёндашув, янгича фикрлашнинг конкрет ифодаси эди.

Аҳдномаларга эришишга сидқидилдан интилаётган Совет томони янги муросали таклифлар тақдим этди. Бу таклифларда Америка томонининг ташвишга тушаётганлиги тўла ҳисобга олинган, стратегик ҳужум қуролларини қисқартириш ва шундан кейин уларни батамом тугатиш ҳамда Европадаги ўртача олислик ракеталарини йўқ қилиб ташлашдек энг муҳим масалалар хусусида келишувга эришиш имконияти яратилган эди. Бу таклифларнинг амалга оширилиши халқаро муносабатлар ривожида тубдан бурилишга эришиш, ядро хавфини бартараф этиш ва жаҳон ҳамжамияти барча аъзоларининг тинч ҳамкорлигини ривожлантириш учун имконият очиб берган бўлур эди.

Афсуски, ана шу масалалар хусусида амалда эришилган келишувларни томонлар зиммасига мажбурият юклайдиган шартномаларга айлантириб бўлмади. Бунинг бирдан-бир сабаби — Америка маъмурияти ракетага қарши мудофаа режимини мустаҳкамлаш ва иккала томон учун ҳам бир хил бўлган тегишли мажбуриятлар қабул қилиш йўли билан бу аҳдномаларнинг амалга оширилиши учун шарт-шароитлар яратишни қайсарлик билан истамаганлигидир. Бундай иш тутиш Вашингтоннинг СМТ программаси фақат «Тинч» характерда деб қилган баёнотларига янада кўпроқ шубҳа билан қарашга мажбур этади. Оддий мантиқ шундаки, агар қилич бўлмаса, қалқон ҳам керак эмас. Аммо равшан кўриниб турибдики, бу программанинг мақсади бошқачадир.

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси ўртоқ М. С. Горбачевнинг президент Р. Рейган билан учрашувдаги фаолиятини маъқуллаб, шуни таъкидладики, сифат жиҳатидан янги вазият вужудга келди, ядровий қуролсизланиш учун кураш яна ҳам юксакроқ маррага чиқди. Энди ана шу маррадан туриб ядро қуролини тубдан қисқартириш ва тугатиш йўлидаги куч-ғайратни янада ошириш керак. Шу муносабат билан Рейкьявикда Совет томони илгари сурган платформа асосида ядровий ва космик қуролларнинг бутун комплекс масалалари юзасидан алоқалар ва музокараларни, шу жумладан Женевадаги алоқалар ва музокараларни давом эттириш зарурлиги таъкидланди.

Уруш ва тинчлик проблемаларини тубдан ҳал этиш йўлидаги тарихий имкониятни бой бериш ҳалокатли бўлур эди. Бу имкониятдан фойдаланиш учун ҳамма ишларни қилиш керак. Бу СССР ва АҚШ халқларининг туб манфаатларига, бутун инсоният манфаатларига мос келади.

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси мажлисида Рейкьявикдаги учрашув якунлари муносабати билан ана шу принципиал йўлни амалга оширишга қаратилган конкрет ташқи сиёсий тадбирлар кўриб чиқилди ва маъқулланди.

# АДР элчиси қабул қилинди

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари И. Б. Усмонхўжаев 15 октябрь куни Афғонистон Демократик Республикасининг Совет Иттифоқидаги фавқулодда ва мухтор элчиси Ҳабиб Мангални қабул қилди.

Бўлиб ўтган дўстона суҳбат чоғида СССР билан АДР ўртасидаги ҳар томонлама яхши қўшничилик муносабатлари мустаҳкамланиб ва кенгайиб бораётганлиги, унга Ўзбекистон катта ҳисса қўшаётганлиги таъкидланди. Мамлакатимиз ҳукуматининг Афғонистон территориясидан чекланган совет қўшинларининг бир қисмини олиб чиқиб кетиш тўғрисидаги қарорининг аҳамияти алоҳида уқтириб ўтилди.

КПСС Марказий Комитети Бош секретари М. С. Горбачевнинг АҚШ президенти Р. Рейган билан учрашуви якунларига, Совет Иттифоқининг бутун дунёдаги тараққийпарвар кучлар қўллаб-қувватлаётган ўзгармас тинчликсевар позицияларига катта эътибор берилди.

Суҳбатда Ўзбекистон ССР ташқи ишлар министри Р. Н. Нишонов, АДРнинг Тошкентдаги бош консули вазифасини ижро этувчи Шоҳ Залмай иштирок этдилар.

(ЎзТАГ).

ҲОСИЛ-86

## Пахтакор ўртоқлар!

- Пахта конвейерининг узлуксиз, унумли ишлашига эришайлик. Ҳозирги очиқ кунларнинг ҳар лаҳзаси ғанимат!
- Йиғим-терим иштирокчиларига ғамхўрлик ҳамиша эътиборда бўлсин.
- Ҳосил тақдири ҳал этилаётган шу кунларда ҳамма — теримга!

## матбуот маркази

*хабар қилади*

# ҒАЛАБА МУБОРАК!

### СУРХОНДАРЁ

Шўрчи районидаги Жданов номли колхознинг Мингтўра Мингтоев бошлиқ бригадаси азаматлари пландаги 368 тонна ўрнига 372 тонна пахта тайёрлаб, йиллик планни ошириб бажардилар. Шунинг 210 тоннаси агрегатлар ёрдамида териб олинди. Моҳир механизаторлардан Мамасоли Холбоев 120 тонна, Соатали Каршиев 90 тонна «оқ олтин» териб беришди. Колхоз пахтакорлари ҳар гектар ер ҳосилдорлигини 45 центнерга етказиш учун курашмоқдалар.

### ТОШКЕНТ

Пискент районидаги Охунбобоев номли колхоз пахтакорлари йиллик план бажарилганлиги ҳақида рапорт бердилар. Давлатга 4710 тонна «оқ олтин» сотилди. Ҳосилнинг 80 проценти «зангори кема»лар бункеридан тўкилди. Хўжалик миришкорларининг янги марраси — яна 200 тонна хом ашё тайёрлашдан иборат.

Чиноз районида яна бир хўжалик — Навоий номли колхоз маррага етди. Хўжалик деҳқонлари қабул пунктларига 2675 тонна пахта топширдилар.

Ҳозир областда 5 колхоз, 1 совхоз ва 138 бригада социалистик мажбурият ҳисобига «оқ олтин» топширмоқда.

### СИРДАРЁ

Ворошилов районидаги «Социализм» совхозининг 6-бўлими пахтакорлари зафар маррасини эгалладилар. Бу ерда ҳар гектар ердан 27 центнердан, Саидакбар Зиёвуддинов ва Сотиболди Бековлар бошлиқ бригадаларда эса 30 центнердан «оқ олтин» йиғиштириб олишга эришилди.

Сирдарё районидаги «Ленинград» колхозининг Мавлуда Шералиева бошлиқ бригадаси аъзолари 84 гектар ернинг ҳар гектаридан 34,9 центнердан ҳосил олиб, пахта тайёрлаш планини адо этдилар.

### ҚҚАССР

Чимбой районидаги «Кенес» совхозининг М. Горький номли бўлимида йиллик марра эгалланди. Давлатга топширилган 617 тонна хом ашёнинг 400 тоннаси машиналар бункеридан тўкилди.

Автоном республикада ҳозиргача йиллик планни бажарган бўлимлар сони 10 тага, бригадалар сони 125 тага етди.

### БУХОРО

Вобкент районидаги 2-қўриқ совхозининг 1-бўлимидан зафар марраси эгалланганлиги ҳақида рапорт олинди. Бу муваффақиятга Ўктам Йўлдошев, Самад Раҳматов, Қурбон Бердиев ва Раҳмат Ҳусановлар бошлиқ бригадаларнинг пахтакорлари муносиб улуш қўшдилар.

### НАМАНГАН

Уйчи районидаги «Гулистон» совхозидан пахта тайёрлаш йиллик плани бажарилганлиги ҳақида хушхабар келди. Мавжуд 1050 гектар ернинг ҳар гектаридан 26 центнердан ҳосил олинди. Давлатга 2700 тонна «оқ олтин» топширилди. Хўжаликда яна 500 тонна «оқ олтин» тайёрлаш мўлжалланмоқда.

Областда шу кунгача 4 совхоз, 7 бўлим, 107 бригада пахта тайёрлаш планини адо этди.

### ЖИЗЗАХ

Октябрь районидаги Собир Раҳимов номли совхоздан Қаҳҳор Бобоназаров ва Охунбобоев номли совхоздан Саурбай Комилов бошлиқ бригадаларда йиллик марра эгалланди: Ҳар гектар ердан 30 центнердан ошириб хирмон кўтарган иккала бригада азаматлари бу кўрсаткични 40 центнерга етказишни кўзлашмоқда

### ФАРҒОНА

Ўзбекистон районидаги «Комсомол» совхози заршуносларн йиллик планни бажардилар. Қабул пунктларига етказиб берилган 8305 тонна «оқ олтин»нинг ҳаммасини хўжалик аъзолари ўз кучлари билан териб олишди.

Ленинград районидаги Энгельс номли колхозда ҳам социалистик мажбурият ҳисобига пахта топширила бошланди. Ҳар гектар ердан 35,3 центнердан хирмон кўтарилиб, она-Ватанга 5420 тонна юқори сифатли хом ашё етказиб берилди.

## „ОҚ ОЛТИН"

*хирмонига*

Республика областларида пахта тайёрлашнинг бориши тўғрисида шу йил 15 октябрга бўлган

**МАЪЛУМОТ**

(Планга нисбатан процент ҳисобида)

Биринчи устун — областлар; иккинчи устун — бир кунда тайёрланган пахта; учинчи устун — мавсум бошидан буён; тўртинчи устун — шу жумладан бир кунда машинада терилган пахта; бешинчи устун — мавсум бошидан буён.

| | | | | |
|---|---|---|---|---|
| Фарғона | 0,92 | 80,09 | 0,34 | 52,91 |
| Тошкент | 0,18 | 73,63 | 0,10 | 81,38 |
| Сирдарё | 0,08 | 63,36 | 0,04 | 78,27 |
| Наманган | 0,76 | 62,81 | 1,05 | 49,90 |
| Сурхондарё | 1,59 | 62,31 | 1,73 | 66,33 |
| ҚҚАССР | 1,21 | 62,19 | 0,89 | 44,31 |
| Хоразм | 1,28 | 60,09 | 0,44 | 31,31 |
| Бухоро | 1,05 | 58,63 | 0,13 | 11,78 |
| Жиззах | 0,19 | 47,76 | 0,05 | 48,09 |
| Самарқанд | 1,52 | 47,36 | 0,84 | 26,80 |
| Андижон | 0,73 | 45,31 | 0,24 | 27,19 |
| Навоий | 1,06 | 38,19 | 0,50 | 12,66 |
| Қашқадарё | 0,85 | 36,73 | 0,55 | 24,65 |
| Республика бўйича: | 0,89 | 57,26 | 0,52 | 44,55 |
| **Шу жумладан ингичка толали пахта:** | | | | |
| Сурхондарё | 2,56 | 96,83 | 3,34 | 118,02 |
| Наманган | 0,30 | 73,18 | 0,20 | 1,65 |
| Навоий | 2,05 | 61,63 | 0,12 | 1,34 |
| Бухоро | 0,96 | 53,74 | — | — |
| Қашқадарё | 1,08 | 26,91 | 1,31 | 20,29 |
| Республика бўйича: | 1,98 | 72,18 | 2,48 | 79,33 |

### КИМ ИР СЕННИНГ СССРГА ҚИЛАДИГАН ВИЗИТИГА ДОИР

КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари М. С. Горбачевнинг таклифига биноан Корея Меҳнат партияси Марказий Комитетининг Бош секретари, Корея Халқ Демократик Республикасининг президенти Ким Ир Сен шу йил октябрь ойининг учинчи ўн кунлигида дўстона визит билан Совет Иттифоқига келади.

# КПСС Марказий Комитети Бош секретари М. С. ГОРБАЧЕВнинг Совет телевидениеси орқали сўзлаган нутқи

(Давоми. Боши биринчи бетда).

Биз тушдан кейин яна учрашдик. Президент танаффус вақтида ишлаб чиқилган позицияни эълон қилди. Дастлабки иборалардан кейиноқ, мен матбуот конференциясида айтганимдек, Женева музокараларини лоҳас қилаётган, ис босган эски таклифлар йиғиндисини: турли-туман оралиқ вариантларини, рақамларни, даражаларни, нимдаражаларни ва шу кабиларни яна бизга тақдим этаётганликлари равшан бўла бошлади. Бирон-бир ечимни, олға томон бўладиган бирон-бир ҳаракатни лоақал шама қила оладиган биронта янги фикр, биронта янгича ёндашув, биронта ғоя йўқ эди.

Ўртоқлар, Рейкьявикка америкаликлар бирон бир таклиф олиб келмаганликлари равшан бўлиб қолди. Улар бу ерга ўз саватларига мева териб олиш учунгина, қуп-қуруқ келибдилар, деган таассурот ҳосил бўлди.

Оғир вазият вужудга келди.

Америка президенти принципиал масалаларни дадил ҳал этишга, ҳақиқатан ҳам натижадор ва умидбахш музокараларга туртки бериш учун бизнинг таклифларимизни қабул қилишга тайёр эмас эди. Ҳолбуки мен ўз мактубимда иккала мамлакатнинг олий раҳбарлари даражасида ядровий қуролсизланиш тўғрисидаги музокараларга қудратли туртки бериш учун ҳеч кечиктирмай дарҳол учрашув ўтказиш тўғрисидаги ғояни ўртага қўйиб, президентни шундай иш тутишга тайёр бўлишга даъват қилган эдим.

Биз ўз таклифларимиз музокарадошнинг манфаатларини эътиборга оладиган ҳар томонлама пухта ўйланган таклифлар эканига ишончимиз комил бўлганлиги сабабли учрашувда бурилиш бўлишига эришиш мақсадида ўз куч-ғайратларимизни давом эттираверишга аҳд қилдик. Аниқлик киритувчи кўпгина саволлардан кейин стратегик қуроллар масаласида равшанлик пайдо бўлди. Биз шуни илиб олиб, муросага келиш иложини қидириш йўлида яна бир катта қадам қўйдик. Мен президентга: сизларда ҳам, бизда ҳам стратегик ҳужум қуролларининг уч тури эътироф қилинади, уларнинг биринчиси — ердаги базаларда жойлаштирилган ракеталар, иккинчиси стратегик сув ости кемалари, учинчиси — стратегик бомбардимончи самолётлардир, келинг, мана шу уч қисмнинг ҳар бирини 50 процент қисқартирайлик, ана шунда турли-туман даражалар ва нимдаражаларга, ҳар хил ҳисоб китобларга зарурат қолмайди, деб айтдим.

Узоқ давом этган мунозаралардан сўнг шу масала юзасидан ҳамжиҳатликка эришишга муваффақ бўлдик.

Сўнгра ўртача олислик ракеталари проблемаси хусусида мунозара авж олди. Америкаликлар оралиқ варианти деб аталган нарсани қаттиқ туриб ҳимоя қилдилар, бу вариант уларнинг Европадаги ракеталари, шу жумладан «Першинг-2» ракеталари бир қисмини сақлаб қолишни ва, табиийки, бизнинг тегишли СС-20 ракеталаримизнинг бир қисмини сақлаб қолишни кўзда тутар эди. Биз қатъиян қарши чиқдик. Нега бундай қилганимизни изоҳлаб бердим. Европа ядро қуролидан халос бўлиш учун, ядро тутқини бўлмаслик учун муносиб қитъадир. Президент эса ўзи узоқ вақт кўкларга кўтариб мақтаган ўзининг «нуль варианти»га қарши курашиши қийин бўлди. Шундай бўлса-да, биз америкаликларнинг Осиёдаги ўз иттифоқчилари тўғрисидаги алоҳида ғамхўрлик баҳонаси билан бир битимга келишни барбод қилиш ниятида эканликларини сезиб турдик.

Бу ўринда Америка томони тутуруқсиз гапларни кўп айтди. Буларнинг ҳаммасини айтиб беришнинг ўзи ҳам ўнғайсиз. Биз бу масалада ҳам яна бир қадам қўйиб, Европада ракеталар қолдирилмайди ва бизнинг Шарқдаги ва америкаликларнинг эса АҚШ территориясидаги ўртача ракеталарида 100 тадан портловчи заряд қолдирилади, деган формулага рози бўлганимиздан кейингина иш бир оз юришгандек бўлди. Энг муҳими — Европа қитъасини ядровий ракеталардан халос қилиш тўғрисида келишиб олишга муваффақ бўлинган эди.

Шундай қилиб, ўртача олислик ракеталари тўғрисидаги масала хусусида ҳам бир битимга келинди. Ядровий қуролсизланишнинг шу йўналишида ҳам олға томон муҳим силжиш қилинди. Америка маъмурияти ижобий натижаларга эришиш йўлида бизнинг қатъий интилишимиздан бўйин товлашга муваффақ бўла олмади.

Бироқ ҳали ракетадан мудофаа ва ядро синовларини тақиқлаш тўғрисидаги масалалар қолган эди.

Биз эртаси кун, якшанбада учинчи суҳбатимизда учрашишимизгача (программага кўра бу — якунловчи суҳбат бўлиши керак эди) бизнинг ва Америка томонининг икки группа экспертлари туни билан ишлаган эдилар. Президент билан бўлган аввалги икки учрашувда айтилган гапларни улар синчиклаб таҳлил этиб чиқдилар ва ўзларининг тунги мунозаралари натижаларини менга ва президентга айтдилар.

Якун шундай бўлган эди: **стратегик ҳужум қуроллари хусусида ва ўртача ракеталар хусусида битимларни ишлаб чиқишга киришиш имконияти пайдо бўлди.**

Мана шундай вазиятда ракетадан мудофаа тўғрисидаги Шартнома жуда муҳим аҳамият касб этган эди. Унинг роли янада муҳимроқ бўлиб қолган эди. Шу пайтгача қуролланиш пойгасини бир қадар жиловлаб туриш имконини берган шартномани бузиб бўладими, ахир, — дедим мен. Агар биз энди стратегик ва ўртача ядро қуролини қисқартирсак, ҳеч ким шу вақт ичида барқарорликни ва тенгликни буза оладиган янги воситаларни яратмаслигига иккала томоннинг ишончи комил бўлиши керак. Шу сабабли муддатни белгилашни мутлақо мантиқий деб ҳисобладим — америкаликлар етти йил ҳақида гапирдилар, биз ўн йилни таклиф қилдик, — мана шу ўн йил мобайнида ядро қуроли йўқ қилиб ташланиши лозим эди. Биз Совет томони ҳам, Америка томони ҳам ракетадан мудофаа хусусидаги Шартномадан чиқиш ҳуқуқидан (улар шундай ҳуқуққа эгадирлар) ўн йил мобайнида фойдаланмасликларини таклиф қилдик. Тадқиқот ва синовлар эса лабораториялардагина давом эттирилаверади. Шундай қилиб, сизлар нега айни 10 йил таклиф қилинаётганини тушуниб олдинглар, деб ўйлайман. Бу тасодифий эмас. Бу ўриндаги мантиқ оддий ва ҳалол мантиқдир. Дастлабки 5 йил мобайнида стратегик қуролларнинг дастлабки 50 проценти, кейинги 5 йил ичида эса қолган ярмиси қисқартирилади. Мана шундан ўн йил келиб чиқади.

Шу муносабат билан мен ўз масъул вакилларимизга натижада ядро портлатишларини батамом, узил-кесил тақиқлаш тўғрисида битим ишлаб чиқиш учун шу портлатишларни тўхтатиш тўғрисида тўла миқёсда музокаралар бошлашни топширишни таклиф қилдим. Шу битимни тайёрлаш чоғида эса ядро портлатишлари хусусидаги жузъий масалаларни ҳам йўл-йўлакай ҳал этиш мумкин бўлур эди. Бу соҳада ҳам биз мойиллик кўрсатдик ва амалий позицияда турдик.

Бунга жавобан биз президент Рейгандан яна эшитган мулоҳазалар Женева музокараларидан ва унинг сўзлаган нутқларидан яхши таниш эди. Булар: СМТ — мудофаа системасидир; агар биз ядро қуролини йўқ қилиб юборсак, бундай қуролни қўлга киритиб олиши мумкин бўлган бирон бир телбадан ўзимизни қандай қилиб ҳимоя қила оламиз; СМТга оид ишларнинг натижаларини сизлар билан баҳам кўришга тайёрман, деган гаплардан иборат эди. Мана шу сўнгги мулоҳаза хусусида мен бундай дедим: президент жаноблари, сизнинг мана шу ғоянгизни — сиз СМТга оид ишларнинг натижаларини биз билан баҳам кўришингиз тўғрисидаги ғояни жиддий бир гап деб қабул қила олмайман. Ҳозир сиз ҳатто нефть асбоб-ускуналари ёки сут заводларининг асбоб-ускуналарини биз билан баҳам кўришни хоҳламаяпсиз-у, мана шундай бир пайтда СМТга оид ишланмаларни биз билан баҳам кўриш тўғрисидаги ваъдангизга бизнинг ишонишимизга умид қилаяпсизми. Бу нарса қандайдир «иккинчи америка революцияси» бўлур эди, революциялар эса унчалик тез-тез бўлавермайди. Мен президент Рейганга: келинг, реалист ва прагматик бўлайлик, шундай бўлганимиз ишончлироқ, бу ўринда жуда жиддий нарсалар ҳақида гап боряпти, деб айтдим.

Хонаси келганда шуни айтиш керакки, кеча президент СМТ хусусидаги ўз позициясини оқлашга уриниб, бу программа унга Америка ва унинг иттифоқчиларини Совет ракеталари зарбасидан омон сақлаш учун керак, деган гапни айтди. Кўриб турибсизки, энди телбалар рўкач қилинмади. Яна «совет хавфи» пеш қилина бошланди.

Аммо бу — ўтакетган найрангбозликнинг ўзи. Биз стратегик қуролларнигина эмас, АҚШ ва СССР ихтиёридаги ядро қуролларининг ҳаммасини ҳам йўқ қилиб ташлашни ва бу ишни қаттиқ контрол остида ўтказишни таклиф қилдикку, ахир.

Модомики шундай экан, «Американинг озодлигини», унинг дўстларини Совет ядровий ракеталаридан хавф-хатарсиз сақлаш зарурлиги тўғрисидаги масала қаердан келиб чиқмоқда, — бу ракеталар бўлмайдику, ахир?

Агар ядро қуроли бўлмаса, ундан мудофаланишнинг нима ҳожати бор? Демак, «самовий урушлар» билан боғлиқ бўлган машмашаларнинг ҳаммаси нуқул милитаристик характерида бўлиб, Совет Иттифоқидан ҳарбий устунликка эришиш мақсадини кўзлайди.

Бироқ музокараларга қайтайлик. Гарчи стратегик қуроллар ва ўртача олислик ракеталари хусусида аҳдномага эришилган бўлса ҳам, дастлабки икки суҳбат натижасида бу масалаларнинг ҳаммаси узил-кесил ҳал этилди, деб ҳисоблашга ҳали эрта эди. Ҳали бутун кун бўйи, қарийб саккиз соат мобайнида узлуксиз ва қизғин мунозаралар бўлиши керак эди. Бу мунозаралар чоғида келишиб олингандек бўлиб туюлган мана шу масалаларга қайта-қайта мурожаат этишга тўғри келди.

Бу мунозараларда президент мафкуравий муаммоларга ҳам ўтишга уриниб, юмшоқ қилиб айтганда, социалистик дунё нима-ю, унда нималар содир бўлаётганлигидан мутлақо хабарсиз эканини ва буларни тушунмаслигини ошкор қилиб қўйди. Мен мафкуравий соҳадаги тафовутларни қуролланиш пойгасини тўхтатиш масалалари билан боғлаш йўлидаги уринишларни рад қилдим. Президентга ва давлат секретарига биз Рейкьявикда тўпланишдан кузатган мақсадга қайтишни сабот билан тавсия этдим. Таклифларимизнинг учинчисини суҳбатдошларга қайта-қайта эслатишга ва бу таклифни қабул қилмай туриб умуман бир битимга келишнинг иложи йўқлигини айтишга тўғри келди. Бу ўринда мен ракетадан мудофаа хусусидаги Шартномага қатъий риоя қилиш, мана шу жуда муҳим шартнома режимини мустаҳкамлаш ва ядро синовларини тақиқлаш зарурлигини назарда тутяпман.

Мутлақо равшан бўлиб кўринган нарсаларга қайта-қайта эътиборни жалб қилишга тўғри келди: биз ядро қуролларини тубдан қисқартириш билан шуғулланишга рози бўлдикми, шундай аҳволни вужудга келтиришимиз керакки, бунда амалда бир ёқда турсин, балки ҳатто хаёлда ҳам стратегик барқарорликни бўшаштиришга, аҳдлашувларни четлаб ўтишга уринишлар бўлмасин. Шу боисдан биз ракетадан мудофаа тўғрисидаги муддатсиз Шартнома сақлаб қолинишига қатъий ишонч ҳосил қилишимиз керак. Сиз, жаноб президент, дедим мен, шунга қўшилишингиз керакки, биз ядро қуролини қисқартиришга рози бўлаётган эканмиз, АҚШ СССРдан яширинча ҳеч нарса қилмаслигига, Совет Иттифоқи ҳам сизларнинг хавфсизлигингизни таҳлика остида қолдирадиган, битимни қадрсизлантирадиган, қийинчиликлар вужудга келтирадиган бирон нарсани АҚШдан яширинча қилмаслигига тўла ишонч бўлиши керак.

Ракетадан мудофаа режимини мустаҳкамлашдан иборат энг асосий вазифа эса мана шундан келиб чиқади. Ушбу программага мувофиқ ечимлар билан космосга чиқмаслик, лабораториялар доирасида қолиб туриш зарур. Ракетадан мудофаа Шартномасидан чиқиш ҳуқуқидан ўн йил фойдаланмаслик биз қурол-яроғларни қисқартириш проблемасини ҳал эта бориб, томонлардан ҳар бирининг хавфсизлигини таъминлашимизга қатъий ишонч яратиш учун зарурдир. Қолаверса, бутун дунёдаги хавфсизликни ҳам таъминлаган бўламиз.

Лекин америкаликлар бошқа нарсага тайёрланганликлари равшан эди. Биз АҚШ амалда ракетадан мудофаа тўғрисидаги шартномани заифлаштиришни, ўзларининг худбинлик мақсадларида кенг миқёсдаги ракетадан мудофаа космик системасини яратиш мақсадида уни қайта кўриб чиқишни истаётганлигини кўрдик. Бунга рози бўлиш — менинг томонимдан масъулиятсизлик бўлур эди холос.

Ядро синовларига келганда бунда ҳам Америка томони нима учун шу мавзудаги музокараларни жиддий олиб боришни истамаётганлиги ниҳоятда равшан эди. Америка томони бу музокараларни чексиз давом эттиришни, ядро синовларини тақиқлаш проблемасини ҳал этишни бир неча ўн йиллар орқага суришни афзал кўрган бўлур эди. Музокаралардан ядро портлатишлари соҳасида эркин иш кўришни ниқоблаш учун фойдаланиш йўлидаги уринишларни бизнинг неча марталаб рад этишимизга тўғри келди. Мен тўппа-тўғри шундай дедим: АҚШнинг позицияси ҳалоллиги хусусида менда шубҳалар пайдо бўлмоқда, — бу позицияда Совет мамлакатига зиён етказиши мумкин бўлган бирон нарса йўқмикан? Қўшма Штатлар ядро қуролларини такомиллаштиришни давом эттираверган тақдирда шундай қуролларни тугатиш тўғрисида қандай қилиб аҳдлашиб олиш мумкин? Шундай бўлса ҳам бизда асосий ишкаллик — СМТда деган таассурот қолди. Ана шу ишкалликни бартараф этиб, ядро портлатишларини тақиқлаш тўғрисида ҳам аҳдлашиб олиш мумкин бўлур эди.

Музокараларнинг муайян босқичида, мунозарани давом эттириш — вақтни беҳуда сарфлаш эканлиги мутлақо равшан бўлиб қолганида мен: биз чора-тадбирларнинг муайян мажмуасини таклиф этдик ва уни кўриб чиқишингизни сўрайман, деб эслатдим. Модомики, биз сизлар билан ядро қуролини кўплаб қисқартириш мумкинлиги тўғрисида умумий позицияни ишлаб чиқиб, ракетадан мудофаа ва ядро синовлари тўғрисидаги масалада келишувга эриша олмаган эканмиз, у ҳолда биз бу ерда вужудга келтиришга уринган нарсаларнинг ҳаммаси барбод бўлади.

Президент билан давлат секретари бизнинг бундай қатъиятимизга ранжиброқ қарадилар. Лекин мен масалани бундан бошқача қўя олмас эдим. Гап мамлакат хавфсизлиги тўғрисида, бутун дунёнинг, барча халқлар ва қитъаларнинг хавфсизлиги тўғрисида бораётган эди.

Биз катта-катта, ҳақиқатан ҳам кенг миқёсли, ён босганлигимиз яққол кўриниб турган нарсаларни таклиф этдик. Биз ён босишларга рози бўлдик. Бироқ биз Америка томонининг бизга ҳам худди шундай жавоб қайтаришга, бизга ҳам ён босишга мутлақо истаги йўқлигини кўрдик. Боши берк кўчага кириб қолинди. Шунда биз учрашувни нима билан тугаллласак экан, деб ўйлай бошладик. Шундай бўлса-да, биз музокараларимизни амалий суҳбатга тортиш йўлидаги куч-ғайратларни давом эттиравердик.

Якунловчи деб мўлжалланган суҳбат тангликка учраб қолди. Шундай вазиятда биз Москвага, улар эса Вашингтонга жўнаб кетишимиз ўрнига яна бир танаффус эълон қилинди. Томонлар ҳамма нарсани пухта ўйлаб кўриб, тушдан кейин яна бир марта учрашсинлар дейилди. Биз танаффусдан кейин шаҳар мэрининг уйига қайтиб келиб, учрашувни муваффақиятли тугаллашга яна бир марта уриниб кўрдик. Ижобий якун ясаш учун асос сифатида қуйидаги текстни таклиф қилдик.

Мана ўша текст:

«СССР ва АҚШ ракетадан мудофаа тўғрисидаги муддатсиз шартномадан чиқиш ҳуқуқидан 10 йил мобайнида фойдаланмаслик ва шу давр мобайнида шартноманинг барча қоидаларига қатъий амал қилиш мажбуриятини олган бўлур эдилар. Лабораторияларда ўтказиладиган тадқиқотлар ва синовлардан ташқари ракетадан мудофаа барча космик элементларининг космосдаги синовлари таъқиқланади.

Ана шу ўн йилнинг дастлабки беш йили давомида (1991 йилгача) томонларнинг стратегик ҳужум қуроллари 50 процент қисқартирилади.

Шу даврнинг кейинги беш йили мобайнида томонлар стратегик ҳужум қуролларининг қолган 50 проценти қисқартирилади.

Шундай қилиб, 1996 йилнинг охирларида СССР билан АҚШнинг стратегик ҳужум қуроллари батамом йўқ қилинади».

Мен бу текстни шарҳлаб, бизнинг биринчи суҳбатимиз охирида президентга топширилган ҳужжатга асосланиб, муҳим илова қилдим. Унинг моҳияти шундаки, 10 йил ўтгандан кейин, ядро қуроли тугатилганида биз махсус музокараларда бундан буён нима иш қилиш кераклиги тўғрисида ўзаро мақбул қарорлар ишлаб чиқишни таклиф этамиз.

Аммо бу сафар ҳам битимга келиш йўлидаги уринишларимиз натижа бермади. Биз тўрт соат мобайнида суҳбатдошларимизни бизнинг ёндашувимиз асосли эканлигига, бизнинг ёндашувимиз уларга ҳеч қандай хавф солмаслигига, АҚШнинг чинакам хавфсизлиги манфаатларига дахл қилмаслигига яна ишонтириб кўрдик. Лекин гап қанчалик чўзилгани сари америкаликлар СМТ программасига оид тадқиқотлар, ишланмалар ва синовларни лаборатория доирасида чеклаб қўйишга кўнмасликлари тобора равшанроқ бўлиб бораверади. Улар қурол билан космосга чиқишга жон-жаҳдлари билан уринмоқдалар.

Мен ўз қўлларимиз билан ракетадан мудофаа тўғрисидаги Шартномага путур етказишга ёрдам беришга биз ҳеч қачон рози бўлмаслигимизни қатъий қилиб айтдим. Бу биз учун принцип масаласи, миллий хавфсизлигимиз масаласидир.

Шундай қилиб, бутун ядро-космик даври учун тарихий бўлиб қолиши мумкин бўлган қарорларни қабул қилишга деярли бир ёки икки-уч қадам қолганда биз ана шу қадамни ёки қадамларни қўя олмадик. Жаҳон тарихида бурилиш содир бўлмади. Ваҳолонки, шундай бурилиш имкони бўлганлигини яна бир бор комил ишонч билан айтаман.

Лекин бизнинг виждонимиз пок, бизга ҳеч нарсада таъна қилиб бўлмайди. Биз қўлимиздан келган ҳамма ишни қилдик.

Бизнинг музокарадошларимизда кенг кўламдаги ёндашув, шу пайтнинг ноёблигини англаш ва пировард натижада ғоят муҳим энг йирик жаҳон проблемаларини ҳал этиш чоғида жуда зарур бўлган мардлик, масъулият, сиёсий қатъият етишмади. Улар замон синовига бардош бермаган ва ҳозирги реалликларга мос келмаётган эски позицияларида қолдилар.

Менга у ерда, Исландияда чет элликлар савол беришган эди, бу ердаги ўртоқлар ҳам шундай савол беришмоқда: Рейкьявикдаги учрашувда Америка делегацияси ўзини шундай тутиши сабабларини нимада, деб биласиз? Ҳам субъектив, ҳам объектив сабаблар кўп, — лекин энг асосийси шундаки, ана шу буюк мамлакат раҳбарлари ҳарбий саноат комплексига, монополистик группаларга ҳаддан ташқари қарамдирлар. Ҳарбий саноат комплекси ва монополистик группалар ядровий ҳамда бошқа қуролланиш пойгасини бизнесга, мўмай фойда олиш воситасига, ўзининг яшаш мақсади ва ўз фаолиятининг мазмунига айлантириб қўйишган.

Америкаликлар вазиятга бераётган баҳоларида иккита жиддий хатога йўл қўймоқдалар, деб ўйлайман.

Биринчиси — тактик хато. Улар Совет Иттифоқи эртами-кечми Американинг стратегик устунлигини тиклаш йўлидаги уринишларига кўниб, фақат Совет қуролларини чеклашга, фақат Совет қуролларини қисқартиришга рози бўлади, деб ўйламоқдалар. Гўё Совет Иттифоқи қуролсизланиш проблемаси юзасидан аҳдлашувга эришишдан АҚШга қараганда кўпроқ манфаатдорлиги учун шундай қилади, деб ўйламоқдалар. Лекин бу — чуқур янглишишдир. Америка маъмурияти мана шундай янглишишдан қанчалик тезроқ халос бўлса, улар учун ҳам, бизнинг муносабатларимиз учун ҳам, дунёдаги бутун вазият учун ҳам шунчалик яхши бўлади. Эҳтимол, мен бу гапни юзинчи марта айтаётган бўлсам керак.

Иккинчиси — стратегик хато. Қўшма Штатлар энг янги ва жуда қимматга тушадиган космик қуроллар пойгаси орқали Совет Иттифоқининг иқтисодий жиҳатдан силласини қуритишни истайди. Совет раҳбарлари учун ҳар хил қийинчиликларни вужудга келтиришни, уларнинг режаларини, шу жумладан социал соҳадаги, халқимизнинг турмуш шароитларини яхшилаш соҳасидаги режаларини ҳам барбод этиб, шу тариқа халқда ўз раҳбарларига, мамлакат раҳбарларига нисбатан норозилик уйғотишни хоҳламоқда. Қолаверса, шу йўл билан Совет Иттифоқининг ривожланаётган мамлакатлар билан иқтисодий алоқалари имкониятларини чеклаб қўйишни ҳам истайди, ана шундай вазиятда ривожланаётган мамлакатларнинг ҳаммаси Америка Қўшма Штатларига таъзим қилиб боришга мажбур бўлур эдилар. Бу — олисни кўзловчи қора ниятлардир. Ҳозирги маъмуриятнинг стратегик йўли ҳам янглишиш асосига қурилмоқда. Афтидан, Вашингтондагилар бизнинг мамлакатимизда содир бўлаётган ўзгаришларни эътибор бериб анализ қилиш билан ўзларини уринтиришни хоҳламаётганга, ўзлари учун, ўзларининг йўли учун тегишли амалий хулосалар чиқариб олишни хоҳламаётганга ўхшайдилар ва истакларини ҳақиқат қилиб кўрсатишга уринмоқдалар. Ана шу хато асосида СССРга нисбатан сиёсатни юритмоқчи бўладилар. Бундай сиёсатнинг узоқ давом этадиган барча оқибатларини олдиндан кўриш қийин эмас, албатта. Бизга бир нарса ҳозирнинг ўзидаёқ равшан: бу сиёсат ҳеч кимга, шу жумладан Қўшма Штатларнинг ўзига ҳам ҳеч қандай яхшилик келтирмайди, яхшилик келтириши ҳам мумкин эмас.

Сизларнинг ҳузурингизда гапиришдан олдин мен АҚШ президентининг Рейкьявик тўғрисидаги баёнотини ўқиб чиқдим. Президент муҳокама этилган барча таклифларни ўзиники қилиб кўрсатаётганлиги эътиборни жалб қилади. Нима ҳам дердик, ана шу таклифлар америкаликлар ва жаҳон халқлари учун шу қадар жозибали бўлса керакки, бундай айёрликни ҳам ишлатиш мумкин бўлибди. Бизни шуҳратпарастлик кемираётгани йўқ. Лекин шундай бўлса ҳам одамлар Рейкьявикдаги ишлар ҳақиқатда қандай бўлганлигини билишлари муҳимдир.

Хўш, кейинчи? Мен матбуот конференциясида айтиб ўтганимдек, учрашувга қадар ҳам, у ерда, Рейкьявикда ҳам қилинган ишлар беҳуда кетмайди. Ана шу учрашув муносабати билан ўзимиз ҳам кўп нарсани обдон ўйлаб, кўп нарсани қайта кўриб чиқдик. Эндиликда биз тинчлик ва қуролсизланиш учун бундан буёнги курашни авж олдириб бориш йўлини яхшироқ тозалаб қўйдик. Сиёсатимизнинг мана шу ғоят муҳим соҳасидаги янги ёндашувларга тўсқинлик қилиб турган уюмлардан, жузъий, майда-чуйда, сийқаси чиққан нарсалардан халос бўлдик.

Биз қаерда турганлигимизни биламиз, ўз имкониятларимизни яққолроқ кўриб турибмиз. Рейкьявикдаги учрашувга тайёргарлик бизга янги, дадил платформани, пировард муваффақиятга эришиш имкониятини оширадиган платформани таърифлашимизга ёрдам берди. Бу платформа жамият социалистик тараққиётининг янги босқичида халқимиз ва жамиятимизнинг манфаатларига мос келади. Шу билан бирга бу платформа бошқа барча мамлакатлар ва халқларнинг манфаатларига ҳам мос бўлиб тушади ва шу билан ишончга лойиқдир. Аминмизки, жаҳоннинг кўпгина мамлакатларида ва ғоят хилма-хил сиёсий ва жамоат доираларида шу платформа тушуниб, кутиб олинади.

Бутун дунёдаги ғоят кўпчилик, шу жумладан ҳукумат арбоблари ҳам Рейкьявикдан жиддий хулосалар чиқариб олишлари мумкин ва шундай хулосалар чиқариб олишлари шарт, деб ўйлайман. Гап нимада эканини, ядросиз дунё сари, ялпи хавфсизлик сари бурилиш ясаш ва ҳаракат қилиб бориш йўлидаги шундай куч-ғайратлар нима учун ҳозирча керакли натижа бермаётганлигини ҳаммасининг қайта ва қайта пухта ўйлаб кўришига тўғри келади.

Президент ҳам ҳозир анализимизнинг боришини, Совет Иттифоқининг муддаоларини, совет позициясидаги силжишларнинг имкониятлари ва чегараларини аниқроқ ва тўлиқроқ тасаввур қилади, деб умид қиламан. Жумладан, шунинг учун аниқроқ ва тўлиқроқ деб айтаяпманки, Рейган жаноблари халқаро вазиятни барқарор қилиш ва соғломлаштириш манфаатлари йўлидаги бизнинг амалий тадбирларимиз юзасидан изоҳларни биринчи манбадан олди.

Афтидан, Америка раҳбарларига муайян вақт керак бўлади.

Биз реалистлармиз ва шуни равшан англаймизки, кўп йиллар, ҳатто ўн йиллар мобайнида ҳал этилмаган масалалар бир ўтиришда ҳал этилиб қолиши амри маҳол. Бизда Қўшма Штатлар билан иш юритишдаги тажрибамиз ҳам оз эмас. У ерда ички сиёсий иқлим қанчалик ўзгарувчан бўлишини, океаннинг нариги томонида тинчлик муҳолифлари қанчалик кучли ва нуфузли эканликларини биламиз. Буларнинг ҳаммаси биз учун янгилик ҳам, кутилмаган ҳол ҳам эмас.

Биз ҳафсалани пир қилмай, эшикни қаттиқ ёпмаётган, асабларимизга эрк бермаётган (ҳолбуки, мана шуларнинг ҳаммаси учун асослар ошиб-тошиб ётибди) эканмиз, ядро даврида давлатлараро нормал муносабатларни барпо этиш йўлида янги куч-ғайрат сарфлаш зарурлигига астойдил ишонганлигимиз учунгина шундай қилмоқдамиз. Бундан бошқа йўл мутлақо йўқ.

Яна бир гап: Рейкьявикдан кейин машъум СМТ тинчлик ишига тўғаноқ рамзи сифатида, милитаристик режаларнинг, инсониятга таҳдид солиб турган ядровий хавф-хатарни бартараф этиш истаги йўқлигининг мужассам ифодаси сифатида ҳамманинг кўз ўнгида яна ҳам кўпроқ намоён бўлиб қолди. Буни бошқача қабул қилиб бўлмайди. Бу — Рейкьявикдаги учрашувнинг жуда муҳим сабоғидир.

Ана шу ғоят тиғиз кунларнинг қисқача якунини чиқара туриб, мен уни шундай хулосалаган бўлур эдим. Бўлиб ўтган учрашув — катта воқеа. Позициялар қайта баҳоланди. Сифат жиҳатдан ўзгача вазият вужудга келди. Энди ҳеч ким шу пайтгача ҳаракат қилиб келганидек ҳаракат қила олмайди. Учрашув фойдали бўлди. У олға томон эҳтимол тутилган қадамга, АҚШ, ниҳоят, реалистик позицияларга ўтган, бериладиган баҳоларда хом хаёллардан воз кечган тақдирда, яхшилик томон реал силжишга тайёргарлик бўлди.

Бу учрашув бизда танлаб олинган йўлнинг тўғрилигига, ядро даврида янгича сиёсий фикрлаш зарурлиги ва унинг конструктивлигига ишонч ҳосил қилмоқда.

Биз ғайрат-шижоат ва қатъиятга тўлиб-тошганмиз. Мамлакат қайта қуришни бошлаб юбориб, ҳозирдаёқ муайян йўлни босиб ўтди. Биз ишни эндигина бошлаган бўлишимизга қарамай, силжишга эришилди. Саноат ишлаб чиқаришининг ўсиши 9 ой ичида 5,2 процентни ташкил этди, меҳнат унумдорлиги 4,3 процент ошди. Ҳосил қилинган миллий даромад 4,3 процент кўпайди.

Мана шу барча кўрсаткичлар бу йилги план кўрсаткичларидан юқоридир. Бу эса халқимиз томонидан берилаётган энг қудратли мададдир, чунки буларнинг ҳаммаси халқимиз меҳнатининг самараларидир. Бу — партия сиёсатига берилаётган энг қудратли мадад — иш билан берилаётган мададдир.

Бу эса, халқнинг янги шароитдаги меҳнати мамлакатнинг иқтисодий потенциалини тезроқ кўпайтириш имконини беришини, шу тариқа унинг мудофаа имкониятларини мустаҳкамлашни кўрсатиб турибди.

Совет халқи, совет раҳбарлари социализм сиёсати фақат тинчлик ва қуролсизланиш сиёсати бўлиши мумкин ва лозим деган якдил фикрдадирлар. Биз КПСС XXVII съезди белгилаган йўлдан қайтмаймиз.

## ВИЗИТ ДАВОМ ЭТМОҚДА

14 октябрь куни Кремлда КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзоси, СССР Олий Совети Президиумининг Раиси А. А. Громико ва Аргентина республикасининг президенти Р. Альфонсин ўртасида музокаралар бўлди. Томонлар жаҳонда кескинлик сақланиб турганлигидан ташвишга тушаётганликларини изҳор этдилар ва ҳозирги даврдаги асосий вазифа — жаҳоннинг ядро ҳалокатига тойиб кетишини тўхтатишдан, инсониятни уруш хавфидан халос этишдан иборат эканлигини таъкидладилар.

Р. Альфонсин Совет Иттифоқининг тинчлик ташаббусларига ва аввало асримиз охирига қадар ядросиз дунёни барпо этиш тўғрисидаги таклифга Аргентина ижобий қараётганлигини айтди. Тинчлик барча давлатлар, ҳамма тинчликсевар кучларнинг актив ҳаракат қилиши йўли билангина сақлаб қолиниши ва мустаҳкамланиши мумкин, деб ўқтирилди. Совет томони Аргентина, «Олтилик группаси»га кирувчи бошқа давлатларнинг амалий куч-ғайратларини таъкидлаб ўтди, бу давлатлар тинчликни сақлаб қолиш йўлида актив ҳаракат қилмоқдалар.

Томонлар музокараларнинг ижобий натижаларидан зўр мамнуният изҳор этдилар, бу музокаралар СССР ва Аргентина, совет ва аргентина халқи ўртасидаги дўстона муносабатлар, ҳамжиҳатлик ва ишончни мустаҳкамлашда энг муҳим босқич бўлди.

* * *

Шу куни Р. Альфонсин Кремль девори ёнидаги Номаълум солдат қабрига гулчамбар қўйди.

Москва Давлат университетида президентга Москва Давлат университетининг Фахрий доктори дипломи топшириш маросими бўлди. У бу унвонга фан тараққиётига, тинчлик ва халқлар ўртасидаги ҳамкорликни мустаҳкамлашга қўшган ҳиссаси учун сазовор бўлди.

* * *

Р. Альфонсин кечқурун Совет Иттифоқи Большой театрида А. Аданнинг «Жизель» балетини томоша қилди. Ложада меҳмон билан биргаликда А. А. Громико ҳам бор эди. Спектакль бошланиши олдидан Аргентина ва СССРнинг Давлат гимнлари ижро этилди.

(ТАСС).

## МУКОФОТЛАР ТОПШИРИЛДИ

14 октябрь куни Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумида давлат мукофотлари топширилди. Республика ижодий ташкилотлари ходимларининг катта бир группасига СССР орден ва медаллари топширилди. Улар бу мукофотга совет маданияти, адабиёти, санъати ва кинематографиясини ривожлантиришдаги хизматлари учун, меҳнаткашларни коммунистик руҳда тарбиялашда фаол иштирок этганликлари учун сазовор бўлганлар.

Мукофотларни Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисининг ўринбосари С. У. Султонова топширди.

(ЎзТАГ).

## СУНЬ ЯТСЕН ХОТИРАСИ

13—14 октябрь кунлари СССР Фанлар академияси Узоқ Шарқ институти, СССР Фанлар академияси Шарқшунослик институти, Бутуниттифоқ хитойшунослар уюшмаси атоқли Хитой революционер демократи Сунь Ятсен туғилган куннинг 120 йиллигига бағишланган халқаро илмий конференцияси ўтказдилар.

Конференцияда академик С. Л. Тихвинский «Сунь Ятсен — Улуғ Хитой революционер демократи, Совет Иттифоқининг дўсти» мавзуида доклад қилди. Хитой ва Совет олимларининг, шу жумладан Хитой Ижтимоий фанлар академияси президиумининг аъзоси, шу академия янги тарих институтининг фахрий директори Лю Даняннинг, СССР Фанлар академияси Узоқ Шарқ институти директори М. Л. Титаренконинг нутқлари тингланди.

Сўзга чиққанлар Хитой халқининг миллий озодлик ҳаракатида, демократик Хитой учун курашда Сунь Ятсен катта роль ўйнаганлигини таъкидладилар. Оташин ватанпарварлар Сунь Ятсен ватан бирлиги, милитаризм ва империализмга қарши курашда барча кучларни жипслаштириш учун ҳормай-толмай курашди. Сунь Ятсен эътиқодли интернационалист, Совет Иттифоқининг самимий ва изчил дўсти бўлганлиги айтилди. В. И. Ленин Хитой халқининг улуғ фарзандини «олижаноблик ва қаҳрамонликка тўла революцион демократ» деб атаганди.

(ТАСС).

## Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фармони

**С. Бердиқиличев, С. А. Исмоилов, С. С. Қодиров, С. И. Таргония, О. Т. Турғинбоев, Й. Э. Турсунбоев ўртоқларни Ўзбекистон ССР Олий судининг аъзолари қилиб сайлаш тўғрисида**

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми қарор қилади:

Султонбой Бердиқиличев, Собиржон Абдуллаевич Исмоилов, Собир Солихович Қодиров, Станислав Иванович Таргония, Обиджон Турғинбоевич Турғинбоев, Йўлдошбой Эргашевич Турсунбоев ўртоқлар Ўзбекистон ССР Олий судининг аъзолари қилиб сайлансин.

**Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси О. САЛИМОВ.**

**Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Секретари Л. БЕКҚУЛБЕКОВА.**

Тошкент шаҳри. 1986 йил 14 октябрь.

## Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумида

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми партия органларида кўп йил самарали ишлаганлиги учун Ўзбекистон Компартияси Тошкент область комитети умумий бўлимининг сектор мудири ўртоқ Татьяна Николаевна Камолованн Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фахрий ёрлиғи билан мукофотлади.

## ҲОСИЛ·86

**АНДИЖОН. Ленин районидаги Ленин номли колхоз заршунослари съездлар йилида етиштирилган ҳосилнинг 2350 тонасини «зангори кема»лар ёрдамида йиғиб-териб олишга азму қарор қилганлар. Ҳозир далаларда терим агрегатлари юқори унум билан ишлатилмоқда. Дала гвардиячилари ўртасидаги социалистик мусобақада Умар Обидов пешқадам. У бу йил ўз агрегати билан 220 тонна «оқ олтин» териб бериш мажбуриятини олган.**

**Суратда: илғор механизатор У. Обидов.**

**Г. Кечкин фотоси.**

## НАВБАТ—МАЖБУРИЯТГА

Пахтакорларимиз бу йил мардонавор меҳнат қилдилар. Аввало чигитнинг тезпишар навини экдик. Ғўзани машинабоп қилиб парваришлашга алоҳида эътибор бердик. Мавжуд 182 гектар ерда мўл ҳосил етиштирдик. Теримга пухта тайёргарлик кўриб, карталарни ўтдан тозаладик, дефолиацияни фақат ердан туриб, ОВХлар ёрдамида вақтида ўтказдик. Пайкалларнинг уватлари ва айрим нотекис жойларидаги пахталаргина қўлда терилди. Бу ишда Р. Рўзиматова, Г. Маҳмудова каби теримчиларимиз алоҳида ғайрат кўрсатиб ишлаб, кунига 120-130 килограммдан пахта тердилар.

Ниҳоят машиналарга старт берилди. Биринчи теримдаёқ 28 центнердан ҳосил йиғиб олинди. Дастлабки кунданоқ механизаторлар мусобақаси авж олиб, беллашувда Бутуниттифоқ халқ хўжалиги ютуқлари кўргазмасининг кумуш медали соҳиби И. Аҳмедов ғолиблик қилди.

Машиналар шарофати билан йиллик план беш кунда тўлди. Она-Ватан хазинасига 303 тонна юқори сифатли «оқ олтин» топширилди. 90 процент ҳосил «зангори кема»лар ҳиссасига тўғри келди.

Ҳали далаларимизда ҳосил мўл. Ҳар гектар бошига яна 12 центнердан пахта териб олиб, ялпи ҳосилдорликни 40 центнерга етказиш учун курашяпмиз.

**Ғанибой МЕЛИЕВ,**
**Задарё районидаги «Гулбоғ» совхозининг бригада бошлиғи.**

## Пудратчи бригада ютуғи

Дўстлик районидаги Ленин номли совхоз-техникумининг Рашид Нурлибоев бошлиқ бригадаси пахтакорлари маррага етди. Мавжуд 230 гектар майдоннинг ҳар гектаридан биринчи теримдаёқ пландаги 30,6 центнер ўрнига 31,3 центнердан «оқ олтин» ҳосили кўтарилди. Ёки белгиланган 705 тонна ўрнига 730 тонна пахта етиштирилди. Ҳосилнинг ҳаммаси «зангори кема»лар ёрдамида териб олинди, агрегатлар икки сменада ишлатилди. Эришилган ютуқда ака-ука Абдукарим ва Аҳмад Нурлибоев, Мусо Бўтаев, Йўлдошали Раҳмонов сингари механизаторларнинг ҳиссаси катта бўлди.

Дала ишларини бригада пудрати асосида ташкил этган заршунослар ҳосилдорликни 40 центнерга етказиш учун теримни қизғин давом эттирмоқдалар.

**Т. СОЙНАЗАРОВ.**

### • МУХБИРЛАРИМИЗ БОНГ УРАДИ

# ПАЛА-ПАРТИШЛИК ОҚИБАТИ

Шеробод пахта тозалаш заводи ҳузуридаги тайёрлов пунктига эрталаб соат тўққизда етиб келдик. Турли-туман хас-чўплар ортган ўнлаб тележкали тракторлар пункт дарвозасидан чиқиб, бирин-кетин жўнаб кетишмоқда.

— Бу хас-чўплар корхона ёрдамчи хўжалигининг ахлатларими? — сўраймиз завод тайёрлов бўлими бошлиғи С. Очиловдан.

— Э, нимасини айтасиз,— дейди у жиғибийрон бўлиб, — ана шу ахлатларнинг ҳаммасини хўжаликлар топшираётган пахтадан ажратиб оляпмиз. Бу ишга ўнта трактор тележкаси, 20 нафар ишчи сафарбар этилган. Иш уч сменада ташкил этилган бўлса-да, пахтадан ажратилган ахлатларни ташиб чиқаришга улгура олмаяпмиз.

— Бу ҳақда район раҳбарларини хабардор қилдингизми?

— Хабардор қилиш ҳам гапми, махсус ёзма маълумот билан мурожаат қилдик. Мана, унинг нусхаси...

**«Район ижроия комитети раиси Х. Пайғамов, РАПО кенгаши раиси К. Салимов, завод директори Б. Жўраев ўртоқларга! Ушбу ёзма ахборот билан сизларга шуни маълум қиламизки, «Октябрь 60 йиллиги», «Гулистон», Қодиров номли, «Партия XXV съезди», У. Юсупов номли, Н. Муродов номли совхозларнинг раҳбарлари машина теримига мутлақо ҳозирлик кўрмаган ҳолда «зангори кема»ларни пайкалларга киритганлар. Бирорта хўжаликда ҳам хирмон жойлар йўқ, терилган пахта қум-тупроқ устига ағдарилмоқда, оқибатда пахтанинг ифлосланиш даражаси ГОСТ талабларига нисбатан икки баравар ва ундан ҳам ортиқроқ рақамни ташкил этмоқда».**

— Хўш, шундан сўнг нима чора-тадбирлар кўрилди, — сўраймиз завод директори ўртоқ Б. Жўраевдан.

— Нима бўларди — биз ифлослиги 12 процентдан зиёд бўлган пахтани қабул қилишни тўхтатдик. Натижада хўжаликларда 10 минг тоннадан ортиқ пахта тўпланиб қолди. Улар бунча миқдордаги ипак пахтани тўла тозалаб топшириш имконига эга эмас.

—Кейин нима бўлди?

— Агросаноат комплекси ходимлари ва Тошкентдан келган бир группа мутахассислар аҳволни обдан ўрганишиб, ифлослиги ортиқ бўлса-да, тўпланиб қолган пахтани қабул қилишга ва алоҳида майдончаларда ғарамлашга рухсат беришди. Шундан бери ифлослиги юқори бўлган 500 тонна пахта қабул қилдик. Яна шунча миқдорда пахта хўжаликларда турибди. Бунча ҳосилни 4—5 кун ичида қабул қилиб олиш, ташиб келтириш ва ғарамлаш учун транспорт воситалари ҳам, ишчи кучлари ҳам етишмаяпти. Қолаверса, тайёрлов пунктларидаги механизмлар ҳам бундай катта иш ҳажмига мослашмаган...

Кейинги ўн кунда хўжаликларда давлатга топширилмай тўпланиб қолган пахта маълумотига назар ташлаймиз: Н. Муродов номли совхозда машинада терилган 1300 тонна, «Партия XXV съезди» совхозида 1000 тонна, «Октябрь 60 йиллиги», совхозида 800 тонна, «Шеробод» совхозида 600 тонна пахта давлатга топширилмай тўпланиб ётибди.

Район бўйича мавсум бошидан бери давлатга сотилган 12.700 тонна пахтанинг 2427 тоннаси ҳаддан ташқари ифлослиги учун чегириб қолинди. Бу 2 октябргача давлатга топширилган жами пахтанинг 16,04 процентини ташкил этади. 1 октябрь кунининг ўзида район хўжаликларида давлатга топширилган 1804 тонна пахтанинг 578 тоннаси ортиқча ифлослиги учун чегириб ташланди. Бу ўша куни топширилган хом ашёнинг 24,5 процентига тўғри келади. Ёки давлатга топшириш учун келтирилган ҳар 4 тележка пахтанинг бир тележкаси нуқул ахлат деганидир.

Бундай ачинарли аҳволнинг сабабларини билмоқ учун хўжаликларнинг раҳбарлари, мутахассислари, тажрибали деҳқонлари ва механизаторлари билан суҳбатлашишга тўғри келди. «Кўп жойларда ғўза дефолиацияси кечикиб ўтказилди, барглар вақтида тўкилмади», —дейишди улар.

— Пахта тайёрлаш ишини қайта қуриш керак, — дейди ачиниб Н. Муродов номли совхоз директори Шоймардон Қудратов, — ҳозиргача ипак пахта учун махсус дефолиант ишлаб чиқилгани йўқ. Шунингдек, терим агрегатлари ҳам ўрта толали пахта учун мўлжалланган, холос. Оқ пахтага сепиладиган дефолиантлар ипак пахта баргларига яхши таъсир қилмаяпти. Шу боис, машина теримида хом ашё жуда ифлосланиб кетяпти. Бунга ким айбдор? Менимча химиклар, конструкторлар ҳам бундай ачинарли аҳвол учун жавоб берадиган пайт келди. Бундан ташқари ипак пахта учун ҳозиргача алоҳида ГОСТ ишлаб чиқилмаганлиги ҳам хом ашё тайёрлаш ва топшириш ишларига жиддий халақит беряпти. Ахир, биз ҳанузгача оқ пахтага белгиланган эски ГОСТ талабларига амал қилишга мажбурмиз. Бу эса деҳқоннинг кўнглини ишдан совитиб, ҳафсаласини пир қиляпти.

«Дўстлик» пахта тайёрлаш пунктида область агросаноат комитетининг раиси Ҳ. Шарафиддинов ва Шеробод район партия комитетининг биринчи секретари Ҳ. Бердиевларга дуч келдик. Улар ҳам директорнинг эътирозларига қўшилишди. Пахта асосан машинада териш жараёнида ва ерга ағдарилган ҳолларда ифлосланаётганлигини айтдилар.

Яна шу нарса ачинарлики, пахта тозалаш заводидаги 40 та валикли жин аппаратидан 20 таси электр мотори йўқлиги учун тўхтаб турибди. Улар эҳтиёт қисмларни кимдан олишни билишмайди. Тайёрлов пунктларидаги «ПЛ-2» ва «ПЛХ-18» транспортерлари лента йўқлиги сабабли ҳаракатсиз ётибди. Ускуналарни шарикоподшипниклар билан таъминлаш эса 30 процентни ташкил этади, ёнғинга қарши ишлатиладиган шланглар етишмаяпти.

Шеробод районининг меҳнаткашлари бу йил 21,5 минг гектар пахта майдонининг ҳар гектаридан 29,8 центнердан ҳосил териб олиб, давлатга 62,5 минг тонна, шу жумладан 38 минг тонна ипак пахта сотиш, ҳосилнинг камида 80 проценти — 50 минг тонна «оқ олтин»ни машиналар бункеридан тўкиш, ҳар бир агрегат билан камида 100 тоннадан ҳосил йиғиш, давлат планини октябрь ойида, социалистик мажбуриятни эса 7 ноябргача бажариш мажбуриятини қабул қилишган.

Аммо, биргина сифат эмас, балки иш суръатини таъминлашда ҳам бу ерда жиддий нуқсонларга йўл қўйиляпти. Шу йил 8 октябргача район бўйича йиллик планнинг 26 проценти атрофида пахта тайёрланди. Машина терими плани 30 процентдан зиёдроқ уддаланди. Мавжуд 545 терим агрегатидан ҳар куни 80-90 таси турли сабаблар билан тўхтаб турибди. Ишлаётган машиналарнинг ўртача унумдорлиги 3-3,5 тоннадан ошмаяпти. Шу кунгача район бўйича ҳар бир «зангори кема» билан ўрта ҳисобда 31,2 тоннадан пахта терилди, холос. Ч. Мамаражабов, О. Абдураимов, Ш. Раҳматуллаев, Ж. Эшбоев ўртоқлар директорлик қилаётган «Гулистон», Қодиров номли, У. Юсупов номли, «Шеробод» совхозларидаги аҳвол, айниқса, ачинарли. Бу хўжаликларда машина терими ҳам, қўл терими ҳам ўлда-жўлда. Меҳнат интизоми ҳаддан ташқари бўшаштириб юборилган. Далада ишлаётганлар учун зарур маданий-маиший шароитлар яратилмаган. Натижада терим агрегатларининг иш унуми кунига 2-2,5 тоннадан ошмаяпти, қўл теримига ажратилган кишилар эса ҳосил ошиб-тошиб ётишига қарамай, ўрта ҳисобда 30-32 килограммдан пахта теришяпти. Район бўйича пахта теримида қатнашаётган 4865 нафар кишининг ҳар бири 1 октябрь куни ўрта ҳисобда 33 килограммдан пахта терганлигини қандай баҳолаш мумкин?

Шеробод район партия, совет ташкилотлари раҳбарлари, агросаноат комплекси ходимлари пахта тайёрлаш сифати ва суръатида давом этаётган жиддий хато ва камчиликларга зудлик билан барҳам бермоқлари, хўжалик раҳбарларидан қатъий жавобгарлик талаб этмоқлари, зиммага олинган социалистик мажбуриятларни сўзсиз бажармоқ учун қоп-қоп ваъдалар ва қуруқ тадбирлар ўрнига зарур амалий ишга кўчмоқлари даркор. Замон талаби шундай!

**А. ХАЛИЛОВ,**
**«Совет Ўзбекистони» мухбири.**

ТАШВИШЛИ СИГНАЛ

## ТАЛАБЧАНЛИК ЕТИШМАГАЧ...

Свердлов райони областда пахта тайёрлашнинг бориши тўғрисидаги кундалик маълумотларда ўртамиёна ўринлардан бирини эгаллаб келмоқда. Бир қатор хўжаликларда йиғим-терим суръатини ошириш тадбирлари кўрилмаётганлиги шунга сабаб бўляпти. Терилаётган хом ашёнинг сифати ҳам жойларда талабга жавоб бермаётир.

5 октябрь куни Қоракул пахта тозалаш заводининг Яккатут қабул пунктига шу район хўжаликларидан топширилаётган маҳсулот сифатини кузатдик. Пункт ўша куни Киров номли, «Ленинград», «Ўзбекистон» колхозларидан 266 тонна пахта қабул қилиб олди. Лекин хом ашёнинг 41 тоннаси иккинчи сортга ўтказилди. Чунончи, «Ленинград» колхозидан 13,2 тонна, Киров номли колхоздан 12,9 тонна, «Ўзбекистон» колхозидан 11,3 тонна пахта иккинчи сорт деб баҳоланди. Оқибатда бу хўжаликлар фақат бир кунлик сифатсиз терим туфайли 4400 сўм зарар кўришди.

Бундай аҳволнинг асосий сабаби — хўжаликларнинг раҳбарлари, мутахассислари, бригада бошлиқлари терим сифати устидан тегишли назорат ўрнатмаганликлари ва пахтани юқори намликда ҳамда ифлос терилишига йўл қўйганликларидир. Айниқса, «Ленинград» колхозида аҳвол ташвишли. Биз текшириш ўтказган куни колхознинг И. Шарипов бошлиқ тўртинчи бригадсидан келтирилган 1870 килограмм пахтанинг намлик даражаси 11,6 процентга етди. Хом ашё хўжаликка қайтариб юборилди. Т. Сувонов бошчилик қилаётган 8-бригаданинг 2480 килограмм пахтаси ҳам намлик даражаси юқори бўлгани учун қабул қилинмади.

Хуллас, район хўжаликларида пахтани хом териш, терилган ҳосилни эгатлар орасига узоқ вақт тўкиб қўйиш ҳоллари учраб турибди. Бу ҳол район агросаноат бирлашмаси раҳбарларидан, партия, касаба союз, комсомол ташкилотларидан талабчанликни кучайтириб, зудлик билан терим суръати ва сифатини ошириш чораларини кўришни талаб этади.

**Н. НАИМОВ,**
**«Совет Ўзбекистони» мухбири.**

## ЧЕТ ЭЛЛАРДА

# АҚЛ-ИДРОК ТАНТАНА ҚИЛМОҒИ КЕРАК

**Совет Иттифоқи жаҳонда вужудга келган хатарли вазиятни юмшатиш, қуролсизланиш проблемаларига бағишланган музокаралар жараёнини янги босқичга олиб чиқиш, ядро хавфини йўқотиш учун курашяпти. СССР аҳдлашувлар бўлиши мумкин, Ер юзида — социалистик дунёда, капиталистик дунёда, ривожланаётган дунёда яшаётган инсонларнинг ҳаммаси бугунги кунда қуролланиш пойгасини тўхтатиш учун реал равишда ядро қуролини тақиқлаш ва уни йўқотишдек ноёб имкониятга эгадир, деб таъкидламоқда. КПСС Марказий Комитети Бош секретари М. С. Горбачев Рейкьявикдаги Совет—Америка учрашуви якунларига баҳо бериб ўтказган матбуот конференцияси хусусида кенг халқаро кўламда билдирилаётган фикрлар асосий ғояси мана шундай.**

**ВАРШАВА.** Кейинги кунларда жаҳон жамоатчилигининг нигоҳи Рейкьявикка қаратилган эди, деб ёзади «Трибуна люду». Совет Иттифоқининг воқеалар хатарли йўлдан боришга йўл қўймаслик учун қаттиқ курашаётганлиги бутун дунёда миллион-миллион кишиларнинг, шу жумладан социализмга хайрихоҳликдан узоқ кишиларнинг ҳам ҳурмат-эҳтиромига сазовор бўлмоқда. М. С. Горбачевнинг Рейкьявикда битимга эришиш учун бўлган уриниши, халқаро ишларда бурилиш ясашга қўшган ҳиссаси мана шу ҳурматни орттиради. СССРнинг тинчлик сиёсатини қўллабқувватлаш кўпаймоқда. Таассуфки, яхшилик сари бурилиш бўлмади ва бу фақат АҚШнинг айби билан рўй берди. Лекин бундан буёнги мулоқот эшиклари ёпиб қўйилмади.

**ПРАГА.** «Руде право» бундай деб ёзади, Совет Иттифоқи Рейкьявикдаги учрашувга кўламли ва муҳим битимларнинг конкрет лойиҳалари билан келди. У катта ён берди, мумкин қадар кўп амалий сиёсий хоҳиш-иродаларини намоён этди. Аммо АҚШ президенти шу тарихий имкониятдан фойдаланиб қолишни хоҳламади. Америка делегациясининг Рейкьявикда тутган позицияси АҚШ ўз сиёсатида жаҳонгирлик ниятидан, куч ишлатиш ва изн ўтказишдан воз кечишни хоҳламаётганлигини яна бир карра намойиш этди.

**БУДАПЕШТ.** Совет Иттифоқи, деб ёзади «Непсабадшаг» газетаси, СССР билан АҚШ раҳбарлари ўртасидаги мулоқот амалий ва самарали бўлиши учун ҳамма ишларни қилди. Учрашувда битим тузиш манфаатларини кўзлаб, Совет Иттифоқининг қуролсизланишга доир янги таклифлари олға сурилди. Шундай қилиб томонлар стратегик қуроллар соҳасида битим тузишга ҳар қачонгидан ҳам яқинлашиб келдилар. Аммо АҚШ президенти космосни ҳарбийлаштириш режаларини жадаллаштира бориб, шу битимни қақшатди.

**СОФИЯ.** Рейкьявикдаги учрашувда, деб ёзади «Работническо дело» газетаси, СССР билан АҚШ муҳим аҳдлашувларга яқинлашиб келдилар-у, аммо Америка президенти буларга унамай оёқ тираб олди. Хўш, Вашингтоннинг ишларга тўғаноқ солиш йўли қачонгача давом этади? Бугунги кунда беш қитъа халқларининг хоҳиш-иродаси ва хатти-ҳаракатларига жуда кўп нарса боғлиқдир. Улар Пентагон ядро империясининг бандилари бўлишни хоҳламайдилар. КПСС Марказий Комитети Бош секретари ўзининг матбуот конференциясидаги ёрқин, ҳаяжонга солувчи, чуқур асосланган нутқида Америка халқи учун ҳам тўғри йўлни танлаш палласи етиб келди, деди. Ё дунё ракеталарсиз бўлади, ёхуд инсоният ядро қуролидан ўзини-ўзи нобуд қилади. Учинчи йўл йўқ.

**ПЕКИН.** «Жэнминь жибао» газетаси Рейкьявикдаги матбуот конференциясида М. С. Горбачев айтган гапни, АҚШ СМТни амалга ошириш йўли билан ҳарбий жиҳатдан устунликка эришиш учун космик қурол синовларини ўтказиш ҳуқуқини сўнгги минутгача ёқлаб келганлиги ва бунинг натижасида учрашув чоғида эришилган аҳдлашувларни расмийлаштириб бўлмаганлиги тўғрисидаги гапни келтирган. М. С. Горбачев, деб ёзади газета, Совет Иттифоқи учрашув чоғида катта-катта ён берди, лекин АҚШ учрашувга қуруқ келди, деб таъкидлади.

**ВАШИНГТОН.** «Вашингтон пост» газетасининг фикрича, президент Р. Рейганнинг сира ён бермаслиги президент бўлиб турганлигининг қатлис палласида унинг учун катта ташқи сиёсий проблема вужудга келтирди. Оқ уйнинг эгаси америкаликлар уни СССР билан амалий музокараларга жалб этилган ҳолда кўриш истаклари билан ҳисоблашишига тўғри келади. Совет—Америка учрашувининг якуни «самовий урушлар» программасига ажратиладиган маблағларнинг жуда кўпайтирилишига қаршилик ўсишига ёрдамлашади, деб ёзади газета.

«Нью-Йорк таймс» газетаси Р. Рейган ўзининг «самовий урушлар»га калтафахмлик билан эришганлиги сабабли қуроллар устидан назорат ўрнатиш борасида битим тузиш имкониятини қўлдан чиқазиб юборганлиги учун мамлакат ичкарисида ва чет элларда Оқ уй танқид қилинаётганлигини бостиришга уриняпти, деб уқтиради. Совет Иттифоқи, СМТ қуроллар устидан назорат ўрнатишнинг асосий ғови эканлигини айтиб, сиёсий устунликка эришди, деб ёзади газета.

**ЛОНДОН.** Президент Р. Рейган «самовий урушлар» программасидан воз кечишни истамаганлиги — қуролланиш пойгасини тўхтатиш йўлидаги асосий ғов бўлди, деди Буюк Британия лейбористлар партиясининг «Заҳира кабинети»даги ташқи ишлар министри Д. Хили Би-Би-Сига берган радио интервьюсида. У АҚШ президенти «самовий урушлар» программаси музокараларнинг марказий масаласи бўлишини Рейкьявикка жўнаб кетмасданоқ билиши керак эди, деб таъкидлади. Д. Хилининг фикрича, Рейганнинг «самовий урушлар»га нисбатан тутган позицияси Рейкьявикда битимларга эришишга сўнгги минутда имкон бермаганлиги фожиалидир. **(ТАСС).**

## Жорж МАРШЕ:
## РЕЙКЬЯВИКДАГИ УЧРАШУВ ТЎҒРИСИДА

**ПАРИЖ.** Рейкьявикда Олий даражадаги Совет — Америка учрашуви бутун дунёда тинчликни мустаҳкамлаш ва ядровий қуролсизланиш иши учун чинакам тарихий аҳамиятга эга бўлиши мумкин эди, дейилади Франция Коммунистик партияси Бош секретари Жорж Маршенинг бу ерда эълон қилинган баёнотида. Бироқ президент Р. Рейганнинг «самовий урушлар» программаси хусусидаги ўз позициясини қисман бўлса-да, қайта кўриб чиқишдан воз кечганлиги аҳдномага эришиш йўлида ғов бўлди.

Ҳар икки томоннинг Рейкьявикда стратегик қуролларнинг ярмини қисқартириш, Европадаги ўртача ракеталарни тугатиш ва Осиёда уларнинг сонини қисқартириш, тактик ядро қуролларини кўпайтирмаслик тўғрисида принципиал келишиб олганлиги, ядро портлатишларини тўла тақиқлаш тўғрисида битимни ишлаб чиқиш ҳақида аҳдлашишга яқинлашиб қолинганлиги тинчликни мустаҳкамлаш проблемаларини ҳал этишда муҳим қарорлар қабул қилинишига олиб келиши, қуролланиш пойгасининг занжирини узиб ташлашга имкон бериши мумкин бўлур эди, деб таъкидланади баёнотда.

Франция коммунистлари чуқур таассуф қилмоқдалар, деб уқтирди Ж. Марше. Лекин учрашувда муҳокама қилинган проблемаларни ҳал этиш учун ҳали ҳам имконият бор. Ҳамма мамлакатлар, барча тараққийпарвар жамоатчилик бунга ёрдам бермоғи керак, тинчлик учун кураш ишида уларнинг роли ҳал қилувчи аҳамиятга эга бўлиб бормоқда. ФКП Бош секретари Ғарбий Европа мамлакатларининг барча тинчликсевар кучларига мурожаат қилиб, қуролсизланиш учун ҳаракатни кучайтиришга чақирди.

**(ТАСС).**

## РЕЙКЬЯВИКДАГИ УЧРАШУВ ХУСУСИДА АҚШДА БИЛДИРИЛАЁТГАН ФИКРЛАР

ВАШИНГТОН. Президент Р. Рейган Рейкьявикда бўлиб ўтган Олий даражадаги Совет—Америка учрашувининг якунлари юзасидан Америка телевидениеси орқали мамлакатга мурожаат қилиб, нутқ сўзлади. Унинг нутқи қурол-яроғлар устидан контроллик борасида амалий ва самарали чораларга эришишни барбод этган Вашингтоннинг салбий позициясини оқлашдан иборат бўлди. Буни аслида Рейганнинг ўзи ҳам тасдиқлаб, «самовий урушлар» программаси сифатида маълум бўлган машъум «стратегик мудофаа ташаббуси» юзасидан ўзи тутган қаттиқ позиция учрашувда ядро қуролларини қисқартириш соҳасида намоён бўлиб қолган олисни кўзловчи битим тузилишига тўсқинлик қилганлигини тан олди. У бундай битим АҚШни СМТ программасини амалга ошириш имкониятидан маҳрум қилиб қўйиши сабабли Вашингтонга тўғри келмаслигини яширмади.

Оқ уй АҚШ ҳарбийларининг манфаатларини деб бутун инсониятнинг, шу жумладан Америка халқининг ҳаётий манфаатларини таҳлика остида қолдирмоқда. Қўшма Штатлардаги соғлом фикрловчи доиралар Оқ уйнинг бундай позициясини кескин танқид қилмоқда. «Исландиядаги учрашувда ғоят катта, тарихий имкониятлар очилаётган эди, — деб таъкидлади сенатор Эдвард Кеннеди. — Бироқ ана шу имкониятлар «самовий урушлар» йўлида қурбон қилинди».

«Рейкьявикда президент Рейган қурол-яроғлар устидан контроллик билан «самовий урушлар» программаси ўртасидаги икки йўлдан бирини танлаб олиши керак эди. У «самовий урушлар»ни танлади. Президент нотўғри позицияни эгаллади», — деди СҚЧ-2 тўғрисидаги музокараларда Америка делегациясининг собиқ бошлиғи ва қурол-яроғлар устидан контроллик ҳамда қуролсизланиш агентлигининг собиқ директори Пол Уорнке. Американинг ана шу мўътабар эксперти таъкидлаганидек, АҚШ стратегик мудофаа системаларини яратиш соҳасидаги ишларни давом эттираётган бир пайтда Совет Иттифоқи ўзининг стратегик қуролларини қисқартиришга рози бўлишини кутиш нореалдир.

«Қиролнинг гаплари пуч экан. Қурол-яроғлар устидан контролликни ва қурол-яроғлар кескин камайтирилишини хоҳлайман, — деб айтган президент амалда қуролланиш пойгасини қўллаб-қувватлаётган инсон сифатида намоён бўлди», — деди Конгресс аъзоси Эдвард Марки Эй-Би-Си телекомпанияси мухбири билан суҳбатда.

«Рейган «самовий урушлар» унинг учун қурол-яроғлар устидан контролликка қараганда муҳимроқ эканлигини яққол кўрсатди», — деди Конгресс аъзоси Томас Дауни.

«Битимлар тузиш учун иккала томоннинг хоҳиш-истаги талаб этилади, аммо Рейкьявикда фақат Михаил Горбачев шундай истакни намойиш қилди», — деб таъкидлади Принстон университетининг профессори Стивен Коэн.

«Рейкьявикда Рейган дунёни ядро қуролидан халос этишга сўзда эмас, балки амалда кўмаклашишга яқин эди. Аммо у орқага қадам ташлади», — деди Си-Би-Эс шарҳловчиси Билл Мойерс.

Си-Эн-Эн телекомпанияси ахборот программасида сўзга чиққан АҚШнинг собиқ мудофаа министри Ж. Шлесинжер бундай деди: «Таассуф билан шуни таъкидлашга тўғри келадики, биз стратегик ҳужум қуролларини қисқартириш соҳасида чорак асрда бир марта келадиган ноёб имкониятни қўлдан чиқардик. Бизда Совет Иттифоқининг ўртача олислик ракеталарини қисқартириш билан бир қаторда унинг ҳужум кучларини тубдан камайтириш ҳақидаги таклифи бор эди, биз эса улар билан аҳдлашиб олишга тайёр эмас эканмиз. Бу таассуфга лойиқдир».

«Америка халқи икки йўлдан бирини танлаб олиши: ёки мудофаа учун янги қурол системасини яратишга эришиши, ёхуд қурол-яроғлар устидан контроллик йўлидан бориши керак. Иккаласини бир вақтнинг ўзида қилиб бўлмайди», — деди СҚЧ-1 тўғрисидаги музокараларда Америка делегациясининг собиқ бошлиғи Жерард Смит.

**(ТАСС).**

## СОВЕТ—ХИТОЙ СИЁСИЙ МАСЛАҲАТЛАРИ ТЎҒРИСИДА АХБОРОТ

ПЕКИН. Шу йил 6 октябрдан 14 октябргача Пекинда Совет—Хитой сиёсий маслаҳатларининг тўққизинчи даврасн бўлиб ўтди.

Маслаҳатлар давомида Совет ҳукуматининг махсус вакили, СССР ташқи ишлар министрининг ўринбосари И. А. Рогачев ва Хитой ҳукуматининг махсус вакили, ХХР ташқи ишлар министрининг ўринбосари Цянь Цичэнь Совет—Хитой муносабатларини нормаллаштириш масалаларини муҳокама қилишни давом эттирдилар. Ҳар икки томон сиёсий, савдо-иқтисодий, маданий ва бошқа соҳалардаги алоқаларнинг аҳволи тўғрисида, шунингдек ҳар икки томонни қизиқтирувчи бир қанча муҳим халқаро ва регионал проблемалар юзасидан фикрлашиб олди. Ҳар икки томон икки мамлакат ўртасидаги муносабатларни янада яхшилашга ва ривожлантиришга бўлган самимий истакни таъкидлади.

Ташқи ишлар министрлари ўринбосарлари иштирокида 1987 йилнинг февралида Москвада чегарага оид. Совет—Хитой музокараларини бошлаб юбориш ва бу музокараларни навбатма-навбат икки мамлакат пойтахтларида ўтказиш тўғрисида келишиб олинди.

Маслаҳатлар амалий ва ошкора вазиятда ўтди.

Томонлар маслаҳатлар ва мулоқот фойдали бўлди, деб ҳисоблайдилар ва маслаҳатларнинг навбатдаги доирасини 1987 йилнинг апрелида Москва шаҳрида ўтказишга шартлашиб олдилар.

**(ТАСС).**

## КОБУЛДА МАТБУОТ КОНФЕРЕНЦИЯСИ

КОБУЛ. Бу ерда АДРдаги Совет қўшинлари чекланган қисми составидаги олти полкнинг Ватанига қайтишига бағишлаб афғон ва чет эл журналистлари учун матбуот конференцияси ўтказилди.

Матбуот конференциясида қайд этиб ўтилганидек, совет полклари ўзининг интернационал бурчини адо этиб (2 мингдан зиёд совет ҳарбий хизматчиси Афғонистоннинг орден ва медаллари билан мукофотланганлиги шундан далолат беради) СССР территориясидаги доимий турар жойига жўнаб кетмоқда. Совет Иттифоқи шу иш билан Афғонистон теварагидаги вазиятни сиёсий йўл билан бартараф этиш хусусида ўзининг позицияси самимийлигини таъкидлайди ҳамда АДРга қарши қуролли интервенцияни амалга ошираётган кимсалар ушбу қадамни тўғри тушуниб, тегишли тарзда баҳолайдилар, деб умид қилади.

АДР ташқи ишлар министри Ш. М. Дўст, АДР мудофаа министрининг биринчи ўринбосари генерал-лейтенант Н. Азимий, СССР Мудофаа министрлигининг вакили генерал-лейтенант М. М. Соцков журналистларнинг кўпдан кўп саволларига жавоб қайтардилар.

(ТАСС).

## СОФИЯДА ЎЗБЕКИСТОН КЎРГАЗМАСИ ОЧИЛДИ

СОФИЯ, 14 октябрь. (ТАСС). Болгария пойтахтининг юзлаб аҳолиси бугун Совет фани ва маданияти уйига «Ўзбекистоннинг тасвирий санъати» кўргазмаси тантанали очилишига келишди. Кўргазма кеча БХРда бошланган Болгар — Совет дўстлиги анъанавий кунлари доирасида ўтказилмоқда. Экспозицияга республика энг яхши мўйқалам усталарининг кейинги ўттиз йил ичида яратган 150 асари қўйилган. Картина ва эстамплар ўзбек халқининг меҳнати ва фароғати, маданияти ва турмуши тўғрисида ҳикоя қилади. Уларнинг бир қисми Болгарияга бағишланган. Кўргазма томошабинларда Ўзбекистон ССР тасвирий санъатининг ривожланиш босқичларини кузатиб бориш, энг моҳир рассомларнинг жуда машҳур асарлари билан танишиш имконини беради.

Кўргазма очилишида БКП Марказий контрол-ревизия комиссиясининг раиси Начо Папазов, Болгар — Совет дўстлиги умумхалқ комитетининг фахрий раиси Цола Драгойчева, Ўзбекистон делегацияси, Болгария пойтахти жамоатчилигининг вакиллари иштирок этдилар.

ФАНИМИЗ ЗАҲМАТКАШЛАРИ

# ТИЛСИМОТЛАР СИРИН ОЧИБ

Ҳозирги кунда халқ хўжалигининг полимер материаллар ишлатилмайдиган бирор соҳасини тасаввур этиш қийин. Республикамизда полимерлар химияси ва саноати ҳам анчагина кенг ривожланганки, бу олимларимизнинг изланишлари амалиётда тобора кўпроқ ўз аксини топаётганлиги ифодасидир. Уларнинг ишлари илмий жамоатчилик томонидан эътироф этилиб, кўпгина Бутуниттифоқ ва халқаро илмий журналларда босилиб чиқмоқда. Ўзбекистонлик олимлар полимерлар кимёси бўйича ўтказилаётган кўпгина халқаро анжуманларда қатнашмоқдалар.

Республикамизда полимерлар кимёси вужудга келиши ва ривожланиши тарихи Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг академиги Ҳамдам Усмонович Усмонов фаолияти билан ҳамоҳангдир. У студентлик йиллари Ўрта Осиё давлат университетида В. И. Ленин йўлланмаси билан келган «Фан поезди» профессорлари С. Д. Муравейский, Н. А. Колосовский, С. Н. Наумов ва бошқалардан таълим олганидан фахрланади. 1937 йили университетни имтиёзли диплом билан тугатган Ҳ. Усмонов аспирантурада қолдирилди. Шуниси ҳам борки, ў юқори курсда ўқиётганидаёқ муаллимликни бошлаб юборган (қуйи курсларда математика ва ноорганик кимёдан дарс берарди) ва мана, қарийб эллик йилдирки, республикамизда малакали кимёгар кадрлар тайёрлашга баракали ҳисса қўшиб келмоқда.

1941 йил. Эндигина фан кандидати даражасини эгаллаган Ҳ. Усмонов қўлга қурол олиб Ватан ҳимоясига отланди. Урушнинг сўнгги кунларигача жанг қилди. Руминия, Венгрия, Чехословакия ва Австрияни фашизмдан озод қилишда қатнашди. Қатор жанговар орден ва медаллар билан тақдирланди. Совет Иттифоқи Коммунистик партияси сафига қабул қилинди.

Илмга ташна Ҳ. Усмонов урушдан кейин дастлаб Тошкент давлат университетида, сўнгра Ўзбекистон ССР Фанлар академиясида фаннинг янги соҳаси — полимерлар кимёси бўйича кенг кўламда илмий изланишлар олиб борди. Бу ишга жуда кўп истеъдодли ёшларни жалб қилди. Ҳамдам Усмоновичнинг ташкилотчилик фаолияти Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг қатор илмий муассасалари ҳамда Пахта целлюлозаси кимёси ва технологияси институтига раҳбарлик қилган даврда айниқса ёрқин намоён бўлди.

Ўзбекистонда илм-фанни ривожлантириш омилларидан бири илмий кадрларимизнинг илғор совет ва чет эл олимлари билан яқин мулоқоти, илмий ҳамкорлигида эканлиги сир эмас. Талайгина иқтидорли ўзбек ёшларининг Москва ва Ленинградда йирик совет олимлари қўлида таҳсил олишида, 1959 йилдан бошлаб Тошкентда қатор Бутуниттифоқ ва халқаро илмий симпозиумлар ўтказилишида Ҳ. Усмонов ташкилотчилар қаторида бўлди.

Кимёгар олимнинг илмий изланишлари мундарижаси бой. У физик кимё, полимерлар кимёси, пахта целлюлозаси кимёси ва технологияси, кимёвий толалар технологияси, радиацион кимё, физиологик актив полимерлар кимёси ва бошқа соҳаларда шогирд ва ҳамкасблари билан ажойиб илмий асарлар яратди. Шу йўналишдаги изланишлар натижаси юзасидан Венгрия, Руминия, Чехословакия, Ҳиндистон, Япония, Буюк Британия, Канада, Финляндия, Германия Федератив Республикаси ва бошқа мамлакатларда бўлган илмий анжуманларда докладлар қилди. Қатор истеъдодли, ёш ўзбек полимерчи олимларнинг Венгрия, АҚШ, Буюк Британия ва бошқа чет эл илмий марказларида таҳсил кўриши ва ҳамкорликда тадқиқотлар олиб боришларида бош-қош бўлди. Ҳ. Усмонов раҳбарлигида ўн бир фан доктори, бир юз йигирмадан ортиқ фан кандидати етишиб чиқди.

Ҳар қандай олим учун илмий-тадқиқотлар натижасини халқ хўжалигига татбиқ этиш — бош мезон. Ўзига ҳам, шогирдларига ҳам бирдек талабчан Ҳ. Усмоновнинг талай илмий ишлари ишлаб чиқаришга кенг жорий этилган. У — тўққиз илмий монография, юздан ортиқ ихтиро, кўплаб илмий мақола ва брошюралар муаллифи. Олимнинг Америка химия жамияти полимерлар секциясига фахрий аъзо қилиб сайланиши, Руминияда нашр қилинаётган «Целлюлоза кимёси ва технологияси» халқаро журнали редколлегиясининг, СССР ва Ўзбекистон ССР Фанлар академиялари қатор илмий кенгашларининг ва илмий журналлар редколлегиясининг аъзоси эканлиги унинг фаолияти эътирофи кўламини кўрсатиб турибди. Республикамиз ижтимоий ҳаётида ҳам у фаол қатнашмоқда.

Фан ва техникани ривожлантириш, кадрлар тайёрлашдаги катта хизматлари учун Ҳ. Усмонов икки марта Меҳнат Қизил Байроқ ва «Ҳурмат Белгиси» орденлари, бир неча медаллар ва Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Фахрий ёрлиқлари билан мукофотланди. «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган фан ва техника арбоби» фахрий унвонига сазовар бўлди. 1976 йили у бир неча ҳамкасби билан биргаликда кимёвий толалар ва енгил саноат корхоналарида жорий этилган илмий ишлари учун Абу Райҳон Беруний номидаги Ўзбекистон ССР Давлат мукофотини олди.

Пахтакор ўлкадаги ҳар қандай олим изланишлари у ёки бу даражада «оқ олтин»га бориб тақалиши турган гап. Биосинтез жараёнида пахта целлюлозаси шаклланиши хусусидаги асосий тасаввурларни илм-фанга Ҳ. Усмонов бошчилигидаги ўзбекистонлик олимлар олиб кирдилар. Назарий ва амалий аҳамиятга молик талай ишлар амалга оширилди.

**М. СОДИҚОВ,**
**химия фанлари кандидати.**

ПОЙТАХТ ТЕАТРЛАРИДА

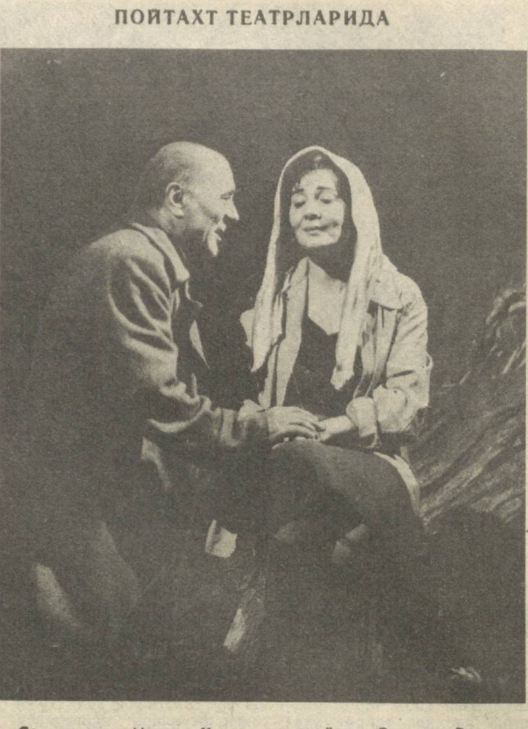

Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Чингиз Айтматовнинг «Асрга татигулик кун» романини мамлакатимизда, чет элларда миллионлаб китобхонлар севиб ўқимоқдалар. Асар театр санъати арбобларини ҳам мафтун этди. Қозоғистонлик режиссёр, СССР халқ артисти, СССР Давлат мукофоти лауреати Озарбайжон Мамбетов ана шу роман асосида пьеса ёзди. Эркин Воҳидов таржима қилган бу асарни Ҳамза номидаги Академик драма театри саҳнапаштирди.

СУРАТДА: «Асрга татигулик кун» спектаклидан бир кўриниш. Едигей ролида СССР халқ артисти З. Муҳаммаджонов, Зарипа—Ўзбекистон ССР халқ артисти О. Норбоева.

А. РИСҚИЕВ фотоси (ЎзТАГ).

## ЮТУҚЛИ ОМОНАТЛАР ОМОНАТ ҚАССАЛАРИГА

Урганч шаҳрида 1986 йил 9 октябрда бўлиб ўтган ютуқли омонатлар бўйича ўтказилган

**88-ЮТУҚЛАР ТИРАЖИНИНГ РАСМИЙ ЖАДВАЛИ**

Ўзбекистон ССРнинг барча омонат кассаларидаги ютуқли омонатлар бўйича қуйидаги счёт номерларига ютуқлар чиқди.

| Счёт номерлари | ютуқ миқдори (омонатнинг ўртача суммасига процент ҳисобида) |
|---|---|
| А-019 | 25 |
| А-053 | 100 |
| А-093 | 100 |
| А-128 | 25 |
| А-169 | 25 |
| А-232 | 25 |
| А-265 | 25 |
| А-301 | 25 |
| А-356 | 50 |
| А-396 | 25 |
| А-415 | 200 |
| А-454 | 25 |
| А-494 | 25 |
| А-537 | 25 |
| А-595 | 25 |
| А-632 | 50 |
| А-645 | 25 |
| А-706 | 25 |
| А-730 | 25 |
| А-799 | 25 |
| А-808 | 25 |
| А-862 | 25 |
| А-917 | 25 |
| А-928 | 25 |
| А-971 | 25 |

Счёт сонлари мингдан ортиқ бўлган омонат кассаларида кейинги барча минг рақамли сонлардаги ўша счёт номерлари ҳам ютди, масалан №№ А-1019, А-2019, А-3019 ва ҳоказолар, шунингдек А-1053, А-2053, А-3053 ва ҳоказолар.

Тираж комиссиясининг раиси — М. Ф. ИСЕЕВА.
Масъул секретарь — М. Х. ЙЎЛДОШЕВА.

Урганч шаҳрида 1986 йил 9 октябрда бўлиб ўтган пул-буюм ютуқли омонатлар бўйича ўтказилган

**6-ЮТУҚЛАР ТИРАЖИНИНГ РАСМИЙ ЖАДВАЛИ**

Ўзбекистон ССРнинг барча омонат кассаларидаги пул-буюм ютуқли омонатлар бўйича қуйидаги счёт номерларига ютуқлар чиқди.

| Счёт номерлари | ютуқ миқдори (омонатнинг ўртача суммасига процент ҳисобида) |
|---|---|
| В-038 | 25 |
| В-040 | 25 |
| В-119 | 25 |
| В-137 | 25 |
| В-191 | 25 |
| В-225 | 200 |
| В-252 | 25 |
| В-294 | 25 |
| В-326 | 25 |
| В-371 | 50 |
| В-432 | 25 |
| В-478 | 25 |
| В-506 | 100 |
| В-530 | 25 |
| В-576 | 25 |
| В-613 | 100 |
| В-674 | 25 |
| В-691 | 25 |
| В-751 | 25 |
| В-794 | 25 |
| В-822 | 25 |
| В-866 | 50 |
| В-896 | 25 |
| В-922 | 25 |
| В-973 | 25 |

Счёт сонлари 1000 дан ортиқ бўлган омонат кассаларида кейинги барча минг рақамли сонлардаги ўша счёт номерлари ҳам ютди, масалан №№ В-1038, В-2038, В-3038 ва ҳоказолар, шунингдек, В-1137, В-2137, В-3137 ва ҳоказолар.

Тираж комиссиясининг раиси М. Ф. ИСЕЕВА.
Масъул секретарь — М. Х. ЙЎЛДОШЕВА.

# Ахборот

### ЁЗУВЧИ БИЛАН УЧРАШУВ

Абу Райҳон Беруний номли Тошкент давлат политехника институти ўқитувчилари, студентларининг Ўзбекистон ССР халқ ёзувчиси, Ҳамза номидаги республика давлат мукофотининг лауреати Иброҳим Раҳим билан учрашуви бўлиб ўтди. Ёзувчининг 70 ёшга тўлиши муносабати билан ўтказилган бу кечада ёзувчи ва шоирлардан СССР Давлат мукофотининг лауреати Ҳамид Ғулом, Ж. Жабборов, Сайёр, А. Тошхўжаевлар адибнинг ижодий фаолияти ҳақида талабаларга сўзлаб бердилар. Учрашувга келганлар ёзувчини қизғин табриклаб, унга ижодий муваффақиятлар тилашди.

С. ХАН.

### ҲАВАСКОРЛАР КЎРГАЗМАСИ

● **Автоном республика Рассомлар союзининг кўргазмалар залида халқ ижоди район ва шаҳар кўриклари ғолиблари бўлган ҳаваскор санъаткорларнинг кўргазмаси очилди.**

Кўргазмага тасвирий санъат, графика, ҳайкалтарошлик ва халқ ҳунармандчилиги, ёғоч ўймакорлиги, кандакорлик намуналари қўйилган. Глиэр номидаги Нукус болалар санъат мактабининг ёш рассомлари асарлари айниқса диққат-эътиборни тортмоқда.

Бу экспозицияни уюштиришдан мақсад тасвирий санъатнинг бундан буёнги тараққиёт йўлларини қидириш, янги истеъдодларни аниқлашдир, дейди Қорақалпоғистон АССР Рассомлар союзи правлениесининг раиси Ж. Изентоев. — Кўргазмага қўйилган асарларнинг асосий мавзуи эса замондошимизнинг маънавий дунёси, она юртнинг табиати, Қорақалпоғистон тарихининг саҳифалари ва бугунги кун суратларидир. (ЎзТАГ).

**«ТОШКЕНТ ОҚШОМИ» ВА «ВЕЧЕРНИЙ ТАШКЕНТ» ГАЗЕТАЛАРИГА 1987 ЙИЛ УЧУН ОБУНАНИ ЎЗ ВАҚТИДА РАСМИЙЛАШТИРИНГ**

**Ҳурматли ўртоқлар! Ҳозир республикамизнинг ҳар бир аҳолиси «Тошкент оқшоми» ва «Вечерний Ташкент» газеталарига обуна бўлиши мумкин. Обуна 31 октябргача расмийлаштирилса, «Оқшом» газетасини 1987 йил 1 январидан мунтазам ола бошлайсиз. 1 ноябрдан эса обуналар 1987 йилнинг февраль ва шундан кейинги ойлари учун расмийлаштирилади.**

**«Тошкент оқшоми» газетасининг индекси—64690, «Вечерний Ташкент» газетасининг индекси—64691. Газеталар ҳар бирининг йиллик обуна баҳоси —7 сўм 80 тийин.**

ТОШКЕНТНИ ЮКСАК МАДАНИЯТЛИ ШАҲАРГА АЙЛАНТИРАЙЛИК

# ШАҲРИМИЗ ОЗОДА, БЕҒУБОР БЎЛСИН

**«СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ» ГАЗЕТАСИ ВА ТОШКЕНТ ШАҲАР САНИТАРИЯ-ЭПИДЕМИОЛОГИЯ СТАНЦИЯСИ ҚЎШМА РЕЙДИ**

Озодалик остонадан бошланади, дейди халқимиз. Бу мақолнинг замирида катта маъно мужассам. Зеро, уйини озода тутган киши жамоатчилик орасида ҳам, кўча-кўйда ва ўз иш жойида ҳам шунга амал қилади. Бундай одам чиннидай супурилган жойга сигарета қолдиғини улоқтирмоқчи бўлганнинг қўлидан тутиб қолади, кўчага яширинча ахлат тўкаётганни изза қилади.

Афсуски, ҳамма вақт ҳам барчамиз камчиликларга бирдай муросасиз бўламиз, дейиш қийин. Масалан, дейсизми? Қуйидаги ўртоқларнинг фикр-мулоҳазалари билан танишинг.

Ҳабибулла АҲМЕДОВ— пенсионер, Улуғ Ватан уруши қатнашчиси (Фрунзе районидаги Бўржар посёлкаси):

— Бўржар ариғи ёқасида турамиз. Қоронғи тушгач сувга яширинча ахлат-чиқиндилар ташлаш бошланади. Шу одамлар сув ҳамиша зилол, покиза оқиши лозимлигини билишармикан? Ахир, Бўржар суви Янгийўл шаҳрига боради, уни ичишлари, овқатга ишлатишлари мумкин-ку! Наҳотки, ўзимиз ичадиган сувга ўзимиз тупурсак?!

Анна ЗЕНИНА — пенсионер (шу посёлка, 62-уй):

— Агар ариқ бўйи панжара билан ўралиб, шу атрофга чиқинди ташлайдиган контейнер қўйилган ва у ўз пайтида олиб кетиб турилганда озодалик сақланган бўларди. Бу ҳақда районнинг тегишли ташкилотларига бир неча бор мурожаат қилдик. Шундан кейин бир-икки машина тупроқ билан ахлат усти беркитилди. Панжара келтирилди-ю, нимагадир яна қайтариб олиб кетилди. Мана, кўриб турганингиздек, аҳвол ўша-ўша. Нониисоф одамлар чиқинди тўкишни тарк этмаяптилар.

Суҳбатлашилаётган пайтда икки ёш бола сув ёқасига ахлат тўка бошлашди.

— Қаерда турасизлар?— сўраймиз улардан.

— Бўржар посёлкаси, 129-уйда.

— Фамилиянгиз?

— Байрамов, — болаларча софдиллик билан жавоб беришди улар...

Бўржар сувини булғаётганлар рўйхатига 2-пиво заводи (бош инженери Р. Ефремиди), кўн-мўйна заводи (директори Ў. Нусратов)ни ҳам киритиш мумкин. Ўзбекистон ССР Енгил саноат министрлигига қарашли кўн-мўйна заводи цехларини айланиб, тозалаш иншоотларини кўриб ёқа ушламасдан иложингиз йўқ. Чунки аллақачоноқ реконструкцияга муҳтож цехлар санитария-гигиена қоидаларига мутлақо жавоб бермайди. Нафасни бўғадиган аччиқ ҳидли химиявий суюқлик яхши тозаланмасдан ариққа оқизилмоқда. Тозалаш иншооти ёнида эса очиқ жойда тонналаб химиявий дори ётарди. Сабабини суриштирганимизда терини ишлаш цехи мастери С. Ҳасанов шундай деди:

— Жой йўқ бўлгач, қаерда сақлаймиз. Ахир, цехларнинг қурилганига 34 йил бўлди. Ҳар йили: заводни кўчирамиз ёки реконструкция қиламиз, деб бир хил жавоб беришади.

Шаҳримиз кун сайин ободонлашиб, кўркамлашиб бораётгани ҳаммамизни бирдай қувонтиради. Бунда пойтахтимиз кумуш камари ҳисобланган Анҳор катта роль ўйнайди. Айниқса, саратон кезлари Бўзсув, Бўржар, Кайковус ва бошқа ариқлар сувлари тошкентликларга ором бағишлайди. Аммо уларнинг санитария ҳолатини кўрган киши ранжимасдан иложи йўқ.

Масалан, Киров районидаги Карим Зарипов кўчаси билан Мариупольский кўчаси туташган жойдан кичкина ариқ бошланади. У салкам бир километр масофага чўзилиб, Дарвозакент ариғига қуйилади. Суви қоп-қора. Чунки унга канализацияга уланиши лозим бўлган чиқинди оқизилади. Шу кўчаларда яшовчилар қайта-қайта район ижроия комитетига, район санитария-эпидемиология станциясига мурожаат этишди. Станция ходимлари актлар тузишди. Ўз навбатида райижроком бу масалани шаҳар «Водоканал» трести олдига қўйди. Трест яқин орада ариқчани ёпиқ қувурлар орқали оқизишга қарор берганлигини маълум қилгач, райижроком ана шу жавоб нусхасини аризачиларга йўллаш билан масъулиятни зиммасидан соқит қилгандай бўлди.

Бу воқеага 6—7 йилдан ошган бўлса-да, аҳвол эски ҳаммом, эски тослигича қолмоқда.

Бундай мисолларни кўплаб келтириш мумкин эди. Бироқ биз Бўзсув, Кайковус бўйларида ўнлаб жойда уюм-уюм тўпланиб ётган чиқиндиларни таъкидлаш билан чекланиб, бу ёғини газетхонлар ва мутасадди ташкилотлар ҳукмига ҳавола этмоқчимиз.

Ўзбекистон Халқ хўжалиги ютуқлари кўргазмаси боғи ҳам Киров районида. Унинг шундоққина қаршисида озиқ-овқат магазини жойлашган. Морс-квас сотиляпти. Киоск ишлаб турибди. Автобус бекатида ўнлаб йўловчи. Ана шундай кўзга яқин жойда тўртта контейнер турибди. Ичида ҳам, ташқарисида ҳам ахлат. У бир неча метрга чўзилиб кетган.

— Шу контейнерларни биз қўйдирдик, — дейди 13-магазин мудири К. Эргашев. — Машиналар ҳар куни ёки кунора чиқиндиларни олиб кетади. Лекин айрим тартиббузарлар кечалари челак ва араваларда ахлат тўкиб кетишади. Бизнингча, санитария милицияси ходимлари бундайларга қарши қаттиқ чора кўришлари керак.

Шу районга қарашли Жаҳон Обидова кўчасидаги кўп қаватли 1-уй рўпарасида 50 метрга чўзилган ахлат уюмлари, 2-, 4-уй оралиғига тўкилган чиқиндилар кўча-хиёбонларга доғ бўлиб турибди. 1-уйда яшовчи Я. Шевцов ва В. Усованинг таъкидлашларича, бу ердаги ахлат бир ойдан буён олиб кетилмайди. Бундай аҳвол билан эса 70-ЖЭК раҳбарлари муроса қилиб келмоқдалар.

Юнусобод массивининг 7-кварталида жойлашган 502-болалар боғчаси ёнидаги чиқиндилар ҳам бир ойдан бери «Автодормехбаза» эътиборидан четда экан. Куйбишев район 2-Урицкая кўчасидаги 279-соғломлаштириш боғчаси қаршисида ҳам ахлатлар уюлиб ётипти.

— Киров район «Автодормехбаза» директори М. Ғозихўжаев билан икки ҳафта олдин гаплашганимизда у машина юборишни ваъда қилган эди, — дейди боғча мудираси Н. Крушина. — Афсуски, шу пайтгача машинадан дарак йўқ.

Мудира хонасидан туриб М. Ғозихўжаев билан телефонда гаплашилди. У аввал «бензин йўқлиги сабабли машина юборолмаслиги»ни айтди-да, бир зумда ўзгариб қолди. — Эртагаёқ эрталаб у ерда ахлат бўлмайди, — деб ишонтирди...

— Шу массивнинг 14-кварталидаги 54-уйда истиқомат қиламиз, — деб бошланади К. Алимов, З. Мусақулова, О. Собирова ва бошқалар ёзиб берган хат. — 14-кварталдан 19-кварталгача бўлган оралиқ майдон ахлатхонага айланиб қолган. Ана шу ер обод қилиниб, уни болалар дам олиш зонасига ёки яшил хиёбанга айлантириш мумкин эмасми?!

Ҳа, мумкин. Фақат бу хайрли иш район ва шаҳар мутасадди ташкилотлари раҳбарларининг хоҳиш-иродаси ва ҳаракатига боғлиқ.

Рейд давомидаги кузатишлар шуни кўрсатадики, шаҳарнинг санитария ҳолати Киров ва Ҳамза районларида, айниқса, ёмон. Масалан, Ҳамза районидаги 1-уйсозлик ва 2-темир-бетон комбинатларидан чиқарилган чиқинди-оқава қувур орқали улар рўпарасидаги қабристонга оқизилмоқда. Қўлбола ҳовуз тўлгач, оқава ариққа—кўчадаги ариққа тошиб, ҳавони бузаётир. Бундан ташқари, қабристон территориясида ўнлаб машинага юк бўладиган бетон парчалари, ҳатто темир-бетон конструкциялари сочилиб ётибди.

Ушбу масала юзасидан 1-уйсозлик комбинати директори Л. Тарасевич ва 2-темир-бетон комбинати халқ контроли комитети раиси Э. Бектембоев билан суҳбатлашганимизда улар ишни шаҳар ташкилотлари анчадан бери ҳал қилишга ваъда бериб, бажармаётганликларини айтишди. Бу — тўғри. Лекин ишлаб чиқариш чиқиндиларининг шаҳар ташкилотларига нима алоқаси бор? Наҳотки бир экскаватор ва бир неча юк ташиш машинаси билан майдонни чиқиндилардан тозалаш мумкин эмас?

Шаҳримиз кўркини бузиб турган, меҳнаткашларнинг таъбини хира қилаётган, қолаверса инсон саломатлигига хавф солиши мумкин бўлган юқоридаги каби антисанитария ҳолларига қарши кураш фақат мутасадди ташкилотларнинггина эмас, балки бутун жамоатчилик иши эканлигини унутмаслигимиз керак. Шу жиҳатдан Октябрь, Акмал Икромов районларида озодаликка эътибор кучайтирилганлигини таъкидлаш ўринлидир. Жумладан, Октябрь районы территориясидаги Навоий, Генерал Узоқов, Уйғур кўчалари, Ц-13, Ц-14 кварталларидаги саришталикни кўриб, кўнлингиз яйрайди. Район «Автодормехбаза»си (директори А. Ғаниев) диспетчерлик пункти аҳоли ва корхона, ташкилотлардан тушаётган буюртмаларни оператив ҳал қилаётганлиги учун шу йилнинг ўтган ойлари мобайнида меҳаткашлардан бирор марта ҳам эътироз олинмади. 80 та машина кунлик иш нормасини ортиғи билан адо этмоқда. Бунга базада шофер, хизматчиларга маданий-маиший хизмат кўрсатиш, уларни моддий ва маънавий рағбатлантириш яхши йўлга қўйилганлигини сабаб қилиб кўрсатиш мумкин. Ишга виждонан ёндашилаётгани, иш услубларини қайта қуришга киришилгани туфайли база ярим йиллик якунларига кўра шаҳар «Автодормехбаза» тресги коллективлари ўртасида социалистик мусобақа ғолиби бўлди. Бунда К. Муслимов, Ҳ. Шокиров, А. Маманазаров сингари шофёрларнинг ҳиссаси салмоқлидир.

Шуни алоҳида таъкидлаш лозимки, шаҳар ободончилиги, беғуборлиги учун мутасадди ташкилотларнинг барчаси бирдай жон куйдиряпти, деб бўлмайди. Шаҳар «Автодормехбаза» ишлаб чиқариш тресги район бўлинмалари ишида жиддий камчиликлар бор. Жумладан, бу чиқиндиларни ташийдиган машиналарнинг кўп ҳолларда графикка амал қилмаётганида, район базаларининг аҳоли талабларига масъулиятсизлик билан қараётганлигида кўринади. Тошкент шаҳар санитария-эпидемиология станцияси озодаликни таъминламаганлиги учун «Автодормехбаза»нинг Чилонзор, Собир Раҳимов, Ленин район ташкилотлари директорлари К. Мирзаев, А. Дадабоев, Р. Бидерман ва бошқалардан жарима ундириб олганлиги фикримиз далилидир. Ўтган ярим йил мобайнида жами 80 та жарима расмийлаштирилди. Тошкент шаҳар Совети ижроия комитети ички ишлар бошқармасининг санитария хизмати томонидан эса худди шундай тартиббузувчиларга ўнлаб жарима солинди. 8 мингдан зиёд протокол тузилиб, маҳаллий Советлар эътиборига ҳавола этилди. Бироқ мана шуларнинг салкам 2 мингтаси ҳанузгача кўриб чиқилмаганини нормал ҳол деб бўладими?!

Милиция-санитария хизмати томонидан ман этилган жойга чиқинди ташлагани учун ўнлаб гражданларга жарима солинишига қарамай, аҳвол ўзгармаётганлигини рейд якунлари тасдиқлаб турибди. Шу бонсдан айрим мулоҳазаларни айтиб ў т и ш ж о и з. Бизнингча, чиқинди ташлашларга чек қўйишнинг энг мақбул йўли барча гражданларни «Автодормехбаза» ташкилотига аъзо қилишга эришишдир. Қўлида аъзолик дафтарчаси бўлган киши эса ҳеч қачон овораи-сарсон бўлиб чиқинди ташлашга «қулай жой» излаб юрмайди. Иккинчидан, маҳалла комитетлари, уй-жойлардан фойдаланиш бошқарма ва идоралари, участка инспекторлари, «Автодормехбаза» ҳамда район санитария-эпидемиология станциялари фаолиятини уйғунлаштириб боришда шаҳар ижроия комитети ободонлаштириш бош бошқармаси принципиал, қатъий йўл тутиши керак. Шундагина кўзланган мақсадга эришиш мумкин.

Юксак маданият, аввало шахсий гигиена ва озодаликдан бошланади дейишлари бежиз эмас. Дарҳақиқат, аксарият аёллар азонлаб ўз эшик олдиларига сув сепиб, супуриш, кўчаларига гард юқтирмасликни одат қилишган. Бу азалий одатга умрбоқийлик бахш этиш эса ўзимизнинг қўлимиздадир. Тошкент шаҳри жамолига гард юқтирмаслик, озода, беғубор бўлишини таъминлаш ҳар биримизнинг бурчимиздир.

**А. МАННОПОВ,**
**«Совет Ўзбекистони» мухбири,**
**У. ШОРИХСИЕВ,**
**Д. МУҲАМЕДОВ,**
**Тошкент шаҳар санитария-эпидемиология станцияси ходимлари.**

### ХРОНИКА

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми ўртоқ Фатхулла Азизович Асомутдинов пенсияга чиқиши муносабати билан ва ўртоқ Александр Иванович Липатов бошқа ишга ўтиши муносабати билан уларни Ўзбекистон ССР Олий судининг аъзоси вазифаларидан озод қилди.

Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг Қўлёзмалар институти коллективи институтнинг собиқ катта илмий ходими, филология фанлари кандидати

**Шарофитдин ШАРИПОВнинг**

вафот этганлигини чуқур қайғу билан билдириб, марҳумнинг оила аъзоларига таъзия изҳор қилади.

**Редактор ўринбосари Т. НАЖМИДДИНОВ**

## Тингланг, томоша қилинг — 16 ОКТЯБРЬ, ПАЙШАНБА

### ТВ

**МОСКВА-I.** 9.00 — «Время». 9.45 — Ўқувчиларнинг СССР ФА мухбир аъзоси Г. И. Галазий билан учрашуви. 10.30 — Ҳужжатли фильм. 11.00 — «Мафтункор лаҳзалар». Бадиий фильм. 12.25 — Концерт. 13.10 ва 15.00 — Янгиликлар. 15.20 — Ҳужжатли фильмлар. 15.50 — Концерт. 16.20 — Ҳужжатли фильмлар. 16.55 — Шахмат мактаби. 17.25 — «Ҳаракат хавфсизлиги учун». 17.30 — Сенинг ленинча кутубхонанг 18.00 — «...16 ёшгача ва ундан катталар». 18.45 — Сўзни амалда иш билан оқла. 19.15— «Дунё воқеалари». 19.30 — Мультфильм. 19.45 — «Қайтиш нуқтаси». 20.50 — Концерт. 21.30 — «Время». 22.00 — Ҳужжатли фильм. 23.00 — «Дунё воқеалари». 23.15 — Оперетта шинавандаларига.

**МОСКВА-II.** 9.00 — Гимнастика. 9.15 — Ҳужжатли фильм. 9.35 — Ўқув кўрсатуви. 10.00 — Илмий-оммабоп фильм. 10.10 Испан тили. 11.05 — М. А. Шолохов. «Очилган қўриқ». 11.35 — Зоология. 12.00 — В. Брюсов лирикаси. 12.30 — Илмий-оммабоп фильм. 13.10 — Табиатшунослик. 13.30 — Тарих. 14.30 — «Эркаклар!». Бадиий фильм. 16.05 ва 18.30 — Янгиликлар. 18.45 — «Бизнинг уй». 19.15 — Ритмик гимнастика. 19.45 — Концерт. 20.30 — «Хайрли тун, кичкинтойлар!». 20.45 — «Сизга манзур адабиётлар». 21.30 — «Время». 22.00 — «Иблислик қонида бор». Бадиий фильм, 4-серия. 22.55 — Хоккей. «Крылья Советов» — «Динамо».

**ТОШКЕНТ-I.** 7.25 — Ритмик гимнастика. 7.50 — «Салом, кичкинтойлар!». 8.00 — Ишчи ёшлар учун. 8.10 — Телефильм. 8.20 — «Тонгги тароналар». 8.30 — «Ахборот». 8.50 — Телефильмлар. 16.35 — Зоология. 17.05 — «Бизнинг ҳовлимизда». 17.30 — Ўқитувчи экрани. 18.00 — Янгиликлар. 18.20 — Телефильм. 18.45 — «Ёзувчилар — болаларга». 19.30 «Ахборот». 19.50 — «Хотин қизлар тинчлик учун курашда». 20.30 — «Ахборот». 20.55 — «Совет Ўзбекистони композиторлари» 21.30 — «Время». 22.00 — «Чорвадор». 22.35 — «Саҳна усталари».

**ТОШКЕНТ-II.** 19.30 — Фильм-концерт. 20.00 — Реклама. 20.10 — «Совет турмуш тарзи». 21.00 — «Анъаналарнинг туғилиши». 21.30 — «Время».

### Р

БИРИНЧИ ПРОГРАММА. 8.30 — Эстрада концерти. 9.30 — Халқ ансамблларининг концерти. 9.50 — «Бу ҳақда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг III пленумида гапирилган эди». 12.10 — «Новатор». 13.00 — «Малши». 14.00— Қишлоқ хўжалик ходимлари учун эшиттириш. 15.40 — «Коммунистлардан ўрнак оламиз». Очерк. 18.15 — «Фактлар на уйдирмалар». 18.30 — Болалар учун концерт. 18.40 — «Аланга». 19.25 — «Юность Узбекистана». 21.00 — Халқаро кундалик. 21.10 — «Ёзувчи сафардан қайтди». 21.30 — «Пахта далалари илғорлари, Сизлар учун». 22.30 — Бахт ва меҳнат ҳақида қўшиқлар. 23.30 — Дам олиш концерти.

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ
Орган ЦК Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР

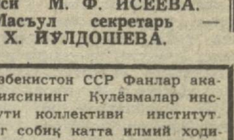

Редакция адреси: 700083, ГСП, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.
Хатлар ва оммавий ишлар бўлими телефонлари — 33-21-43, 32-54-16, 32-53-20, 32-53-21, 33-11-49, 32-54-06.

Р.—09060. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ ордени босмахонаси. Б. — 234. ИНДЕКС 64583. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12